

BOG NIKOMUR DOLŽEN NE OSTANE.

POVEST

premilej slovenske mladini, kakor tudi za
odraščene v podučenje in kratek čas.

V CERKVAH.
Natisnil Janez Leon.
1853.

41262

030004132

1923

PERVO POGLAVJE.

Oči imajo, pa ne vidijo.

Ob času 30letne vojske, ki je po Nemškem hudó razsajala, je stal lep terden grad na hribu, nad čigar ostanki se popotni še dandanašnji čudi in stermi, če ravno je nekdaž terdno zidovje razpadlo, visoki turni ali stolpi se poderli in široki rovi se na pol zasuli. Le en sam stolp še moli kviško iz razvalin, ki je priča nekdanje visokosti, imenitnosti in lepote tiste okolice, pa tudi na njegovem zidu se že vidijo znamenja razpada. Strela ga je razpokala, v praznih linah imajo ču-ki in sokoli svoje gnjezda, veter brije brez over-ka skozi njé, dež teče in snežnica se nabira v razpoke in razdéra in pokončuje zidovje, ki se počas, pa vender neprehoma razvaluje in razpada. Morebiti, ko preteče kakih sto let, zgine še to edino znamenje nekdanje takó bliščeče visokosti in krasote, in tudi to zidovje se razvali

v sip in prah. Pastir morda popase svojo čedo na letem mestu, ki je čez in čez s travo zaraščeno in pomaja začuden in dvojljivo z glavó v povesti stare matere, ki mu pravi, da tukaj, kjèr zdaj košata lipa svoje široke veje razpenja, je stal svoje dni v starodavnih časih lep, mogočen, terden grad.

V tistem času, od ktereга je zdaj govorica, je bilo vse drugače. Takrat je terdni grad s svojimi stolpi in drugim zidovjem daleč okoli po deželi gledal, in v prostornih stanicah in sobah so prebivali veseli in srečni ljudjé brez skerbí za hudi vihar, ki se je čez celo Nemško raztegoval. Slišali so nekterikrat iz dalje votlo bučanje groma, slišali so, da je sem ali tje treščilo, pa jim ni bilo dosti mar; djali so, vojska vtegne kmalo potihnuti in njih doma ne bo dosegla, ker je daleč od bojišča, in preden bi se vojska sem iz Českega privalila, še vtegne dokaj let preteči, in ne mara, da se še pred mir sklene in vse skerbí odvali.

V gradu je stanoval grof Ugon, njegova žena Matilda in pa nju mali sinček, ki mu je bilo Pavel imé. Bil je edino dete, ktero jima je Bog dal. Grof je bil dobrotljiv in ljubeznjiv gospod. Podložni so ga radi imeli in hlapci in spremljevalci bi bili v sili veseli zanj umerli in grofinjo so vsi, kakor angeljčka ljubili, ker je pri vsaki

priložnosti rada pomagala. Revne in vboge je podpérala, slabim in nevednim s besedo in djanjem sovétovala, bolnim je sama tečne zdravila narejala ter marsiktero noč pri njih prečula. Otrokom je bila prava mati in ni je bilo hiše daleč okoli, ki bi ji ne bila ali s besedo ali s djanjem pomagala. Ni čuda tedaj, da so jo vsi, ki so jo poznali, spoštovali in ljubili.

Pavelček, nje sin, jo je povsod spremljal, kamor je koli šla, že ko je še komaj sprehodil, in ko je njegovo prijazno očesce v kako nizko in tamno hišico pogledalo, je bilo, ko bi solnce vanjo posijalo, vse veselo, kar je njegovo angelsko nedolžno obličje vglledalo. Kamor je deček prišel, tamtje je tudi kmalo mati za njim prišla in š njo tolažba v težavah, pomoč v sili, mir in veselje. V vaséh, ki so bile grofu podložne, ni bilo skor nikoli žalostnega obraza viditi, in če je bil kdo otožen, se je kmalo razjasnil. Grofinja je želela, da bi bilo vse veselo, in s svojo milostjo in dobroto je tudi dosegla, kar je želéla, posebno, ker jo je mož v tem podperal. Sinčka je redila v božjem strahu in v čisti pobožnosti. Zgodaj mu je vtisnila v mlado serce, odperto vsim, kar je dobrega, človekoljubje, miloserčnost in resnicoljubje. Učila ga je živeti po božjih zapovedih, učila ga je posvetno bogastvo le malo, ali pa za to kej ceniti, da se drugim s

njim dobro dela; vadila ga je pokornemu biti in delati, in ni terpela, da bi revne zaničeval samo zavolj tega, ker so revni. Naj bolje pa mu je zatracovala ljubezen in miloserčnost do vsih stvari, ker je mislila, da njemu, čigar serce vse ljubi, nihče kaj žalega storiti ne more.

Tako je rasel Pavelček zdrav in vesel, kakor nježno drevesce, ki mu vertnar po vsi svoji moči in s celim trudom streže.

Čudno pa je bilo to, da Pavel, če ravno je slehernega človeka serčno rad imel, enega ni mogel, namreč svojega strica, grofa Brunona, ko je vendar viditi bilo, da mu je grof serčno dober, ker se je dokaj š njim pečal, igral, ter mu dal svojega konja jezdit, kar je Pavel čez vse rad imel. Večkrat mu je kaj podaril, vsake verste malih reči, ali ni mu bilo mogoče, ga nase nagniti in sebe privaditi, kolikor se je trudil in si prizadeval. Oče so ga kregali, mati nago-varjali, Pavel je obetal in obetal se poboljšati, pa je le zmiram pri starem ostalo. Če so ga prašali, zakaj? je oči zamišljeno v tla pobesil in djal: „Jaz ne vem, morebiti zato, ker ima stric tako strašno dolgo in rujavo brado. Vselej, če še tako prijazno s meno ravna, se zdi, da mu ni nič prava resnica, da mu ne gre nič iz pravega serca.“

Taka je bila in taka je ostala, in če so ga bolj kregali, svarili in nago-varjali, bolj se je

Pavel strica bal in manj mu je upal. Stric se je pa smejal in djal, kadar so oče ali mati sinčka izgovarjali, prav prijazno: „To se bo s časom vse storilo, ko Pavel veči zraste in višjo pamet dobi. Skrivej pa se je dostokrat hudega, tamnega očesa na fanta ozerl in če bi mu bili v serce vidili, bi bili morda vse kej drugega v gledali, kakor pa kar je Pavelnu in Paveljnovim staršem pravil. —

Grof Brunon je bil svoje dni ravno tako bogat in premožen, kakor njegov brat Ugon. Namesto pa, da bi bil doma, kakor brat, in svoje opravljaj, je šel še mladeneč med dvorane, kjer je vse, kar je imel, po neumnem zadjal in zapravil. Grajšine, kar jih je imel, njive, gojzde je počas eno za drugim poprodal in gosposko živl, da je v veličasti in svitlobi clo kneze prekosil. Ali kmalo je pošlo celo bogastvo in trohice več mu ni ostalo, kakor meč in prederznost, ki jo je imel po očetu. Viditi, da je takega razveseljevavnega življenja konec, je šel cesarju služiti, se je možko obnašal v vojski s Turkom in kmalo sta ga hrabrost in prederznost na visoko stopnjo polkovnika povzdignile. Pa ni mu bilo dano, dolgo te časti vživati. Bil je v kervavem boju v persi hudo ranjen, da več ni mogel cesarskih služb opravljati. Moral jih je zapustiti. Zdaj, ko ni imel čisto nobenega pomočka več, se je

spomnil brata v dalni domovini. Napravi se na pot, gre in pride srečno do bratovega grada. Brat ga je s velikim veseljem sprejel, ga ljubil, kakor popred, le Pavel ga ni mogel ter se ga je ogibal. In še clo potem, ko je céla, dolga zima minula, ga ni Brunon mogel nase navaditi, si njegove vdanosti in prijaznosti pridobiti.

Enega jutra so serčni konji na dvorišču taptáli, psi lajali in bevskali in lovci so čakali grofa in njegovega brata, ki sta se na lov ravnala. Napravljena že se ravnata od grofinje se posloviti, ker priteče Pavelček, ravno šest let star, v stanico ter prosi očeta, naj ga sebo vzamejo.

„Ljubi moj,“ pravijo oče, „za to si še premajhen, in se smejajo. Še ne moreš moje sulice nositi, ne v caker š njo hoditi ter je ne boš znal rabiti, če bi te vtegnil napasti divji prešič ali volk.“

Pavelček pa reče: „Še ve, očika! da mi je vaša sulica pretežka, ali moja je ložeja in manja in ravno tako ostra, kakor vaša. Dajte, prosim, vzamite me seboj ino sedlam naj svojega konjička.“

Oče se pa niso dali otroku sprostiti, dokler ni grof Brunon zajn poprosil in djal: „Naj gre naj, in jezdi s nama, brat; jaz bom skerbela, da se mu nič žalega zgodilo ne bo. Vseč mi je, da želi

tako zgodaj svojo pogumnost nad gojzdnimi zverinami poskusiti.“

„Nu, naj pa bo, reče grof, pa reci osedlati in opraviti konjiča, Pavelček, nu!“

Oče so pač mislili, da se bo Pavelček serčno in glasno razvéselil dovoljenja, alj vsi začudenj so gledali sina, ko je fantič odkimal in k materi šel in jim svoje cveteče obličje v naročje skril. Nu, ali ne greš s nama? ga prašajo.

„Ne, nočem, sim premislil,“ reče Pavelček. „Vi bote lovili tam po gojzdu, jaz bom pa tačas raje domá in se pridno učil; mati so obljubili, da mi bodo danas čerke pokazali, da bom potlej mogel tudi tiste velike bukve brati, v kterih so take lepe podobe namalane in tako lepe zgodbe od cesarjev, kraljev in drugih mož zapisane. Res, ata, jaz bom rajši domá ostal.“

„Kakor hočeš, neumček,“ rečejo oče in se smehljajo. Grof Brunon pa, ki je za fanta prosil, ga je po strani pogledal, se proč obrnil, da bi nikdo ne zagledal merd in gub na njegovem čelu, in je tiho, da ni nobeden slišal, nekaj nerazumljivega pomermiral. Kmaló je tudi šel iz sobe, in po kamnitih stopnjicah iz grada; doli gredč je dvignil desnico na kviško, je namerjal proti stanici nazaj tihe jeze mermraje te besede: „Le počakaj, pride čas plačila, in jaz gotovo ne bom zamujal ga pospešiti.“

Kadar pride na dvorišče, ni bilo več jeze alj nevolje v njegovem obrazu viditi. Po navadi, kakor vselej, je zasedel konja, in ako bi ga bil tudi kdo slišal na stopnjicah žugati, bi ne bil vedil, kaj tisto žuganje pomeni. Kmaló za njim je prišel brat, in lovci so hitro dirjali v bližnji gojzd.

Zdaj pa, ko so se lovci v goščavi skrili, je prašala grofinja sinka: „Pavel, povej mi, zakaj si se tako hitro premislil?

Pavelj pa je pogledal mater s debelimi in bistrimi očmi, in namesto spodobno odgovoriti, je zmajal spet s glavo.

„Ne, ne Pavel! povej mi, jaz hočem vedeti, zakaj si doma ostal, ker si ravno pred očeta prosil, naj bi te sebo vzeli na lov. Ni res za to, da bi se učil.“

„Nakà mama!

„Zakaj pa nisi šel s njima, Pavel? Le po praviči povej, če ne, bo Bog svojega obličja od tebe obrnil.“

„Raje bi vam ne povedal, ker me bote zmerjali.“

„Ne bom te zmerjala, temuč, ako nisi prav ravnal, te bom tega opomnila, ter te posvarila, da imaš za naprej bolje ravnati.“

Pavelček je še počakoval, je pa potlej vendar povedal, da zato ni hotel na lov iti, ker je stric

zanj prosil; zakaj, „kar od njega pride, je pristavil — me ne more veseliti.“

„Ti nisi prav ravnal, Pavel, zlo napčno si storil, rečejo mati. Za vse, kar se nam dobrega stori, moramo hvaležni biti, in hvaležnega serca uživati. Ker so ti bili stric tako dobri, jih je gotovo zlo razžalilo, da si jim odrekel na lov iti. Ali ti serce nič ne očita, kako napčno in pregrešno si ravnal? Pavelčku se solze po licih vderó in milo je zajokal. Tudi je rad obljubil, strica, kadar pridejo z lova nazaj, za odpuščanje prositi, ter jih na dalje ne več in s ničemur razžaliti, naj mu že bode, kakor hoče, težko.

„Pa kako ti vender, ljubi sinček! more to težko biti? prašajo mati. Ali stric ne ravnajo zmiraj dobro in prijazno s teboj?“

„Menim res, da je taka,“ fantič ihteč odgovori.“

„I zakaj pa po tem takem tudi ti š njimi tako ne ravnaš?“

„Jaz ne vem, bojim se jih. In potlej še mama! njegove usta so pač dobre in prijazne, ali njegove oči — oči so hudobne. Vi in pa očka le ne vidite ne.“

„Res ne vidiva, ali vidiva pa, da si ti neumno otroče,“ odgovoré mati. „Ali Pavle, poslušaj me, ti me boš ves razjezil, če se boš še

kdaj tako nespodobno vedel in obnašal in če boš stricu tako nehvaležen.

Pavelček je obljuboval in obetal s rokama in s jezikom se poboljšati. Zdaj pa mu je mati kazala, kakor mu je včeraj obljubila, čerke, ki so bile v tistih vélikih bukvah s lepimi podobami. Fantič se ni mogel nikakor dosto naslišati, in ker je tako pazljivo poslušal, so mati popolnoma pozabili, kar jih je bilo danas v nevoljo pripravilo. Fantič je bil tako mil, tako prijazen, tako ukažljen, tako priden in tako voljen za vse dobro, da ni čisto nič dvomila, da ji bode s časama mogoče, pregnati iz njegovega serca boječnost, in nezaup, ter mu nagnjenje do strica vdihniti, posebno, ako si bode prizadevala, ga tega večkrat s dobrim pri priložnostih opomniti. Kako bi ji bilo neki mogoče misliti, da bo dete ravno do svojega naj bližnjega v rodu terdo ostalo in se za vselej od njega nagnilo!

DRUGO POKLADJE.

Brezbožni skušajo škodovati.

Molče in tamnega obraza je jezdil Brunon vštric brata po zelenem gojzdu. Zastonj je skušal grof Ugon ga s prijazno govorico pripraviti, da bi se saj nasmejal. Brunon je zmajal ali poki-mal s glavó, in viditi je bilo, da na bratovo govorjenje ni dosto porajtal. Ugonu se je le to jelo čudno zdeti, da tako molči, kar scer ni bila njegova navada. Kar vstavi konja, prime brata za roko, ter mu reče serčne besede. „Ljubi moj brat, tebe tlači gotovo kaka skerb, in prav vseč bi mi bilo, če mi poveš kaj te teži, in da prepustiš polovico težavnega meni.“

„O saj ni nič!“ reče Brunon, če ravno je tim besedam otožni glas naravnost nasprotno terdil. „Reven človek, ki je vbožal, kakor jez, če ravno brez zadolženja, mora marsikaj tistim za úho vtakniti, kjér vbogaime kruh dobiva.“

„Za úho vtakniti! kjer vbogaime kruh dobiva!“ reče Hugon, in vroča gorečica spreletí njegove lica, kakor bi ga bilo sram nezasluže-

nega očitanja, česar ga je brat skrito obdolžil. „Nihče ne vživa v moji hiši kruha vbogaime,“ reče dalje, in pravi: naj manj pa sin mojega očeta. Brunon, kdo te je razžalil, da mi moreš kaj takega reči?“

„Ali nisi sam slišal, kako je danes tvoj sin s meno ravnal? Kako zaničljivo se je obernal proč od mene, ko sim te prosil, ga sebo na lov vzeti. Ali ne kaže fant pri vsaki priložnosti očitno, neiztrebljivo sovražtvo do mene? In to naj me ne žali in ne skerbí, če se ozrem v prihodnost, in vidim tiste ure pred sebo, ko bo tvoj sin gospodar v gradu, kjer bo mene takrat starega in sivega strica le tako terpel, in me z milosti živil? Tega naj ne bom žalosten, da mi je misliti, tvoj sin ošaben in prevzeten bo meni staremu vojščaku kak kot ali clo tisto sobo odkazal, kjer so posli, meni, ki sim se kdej možko in hrabro obnašal v vojski s naj večim sovražnikom kristjanske vere, s kervoželjnim Turkom, ki je v boju svoje naj krepkejše in boljše moči zastavil za domovino? Zares, brat! tak pogled v prihodnost nima toliko veselega, da bi jo mogel vesel pričakovati.

„Res je, Pavel, te ne more, ne more svojega lastnega strica, mu reče Ugon, sicer je še otrok, in s božjo pomočjo upam, ga tebe bolj privaditi, pa vendar bolje je, da te pred časom

zavarujem, ako bi vtegnil sin tako prevzeten biti, in to naj se precej zgodi. Ti veš za grajšino tam na unem kraju hriba. Res, da je le staro in sivo skalovje, in bi vtegnilo precej zanemarjeno in poderto biti, ker že dolgo tje kaj ni nobeden šel. Ali za starega vojščaka je še dosto dobra, in če pomisliš tiste njive zraven, in lépi gojzd, v katerem je dokaj zverine, se že še tam prebivati da. Bom rekel te reči poboljšati, ter jih tebi dam v last. Dohodkov ni revno sile, pa za srednje dobro življenje, menim, jih je dovolj. Ti boš sam svoj, obvarovan vse krivice in nihče te ne bode žalil. Koj, ko prideva domu, bom rekel sodniku darilno pismo narediti in ti ga spraviš in hraniš v svojo tolažbo. Se ni treba nič zahvaliti, brate! Zdi se mi zarés, da sim ti za neumno vedenje svojega sina toliko odškodovanja dati dolžen.“

„In vendar se ti serčno zahvalim, brat! reče Brunon. Blago in velikodušno je darilo. Resnično, sercé se mi je olajšalo, kakor bi se mi bil težek kamen od njega odvalil, in nič več se ne boš imel pritožiti zastran temnega obraza. Neumno, ljubi brat! neumno je bilo, da me je tako morila neljubezen tvojega sina. Sčasoma jo mislim že premagati, in v duhu vidim tiste dni, ko si bova jaz in on naj boljša prijatla. Zanesi, brat, da sim bil tako mračnega obraza, za

naprej mi bo tako jasen, kakor ličica mladenčove. Morebiti se fantič ves boji mojega čmerega in otožnega vedenja ali bitja. Mogoče, da se zbudí nagnjenje v njem do mene, ko bo vidil, da je stric odložil otožnost, in zvedel, da tudi znam vesel biti. Če več ne, kaj ne, brat! je saj naj boljšega upati!“

„Je taka, reče Ugon, in Bog daj svoj blagoslov. Jako bi me tolažilo, ko bi bil ti fantiču kdaj podpora. Lej, brat! že nekaj časa sem se mi dozdeva, da bi me vtegnil Bog na naglem iz tega sveta poklicati, in velika skerb za prihodne čase me takrat obhaja za ženo in še neboglenega sina. Kdo naj ju potlej varuje, ko bo ta roka omagala? Čudni časi, brate! so sedanji časi. Vojska se je na Českem vnela in mori in požiga mesta in dežele. Scer je še daleč — ali osoda človekova je v božjih rokah. On vtegne dovoliti, da divje trume prihromé tudi v naše mirne, tihe kraje, preden se nadjamo. In kaj je potem žení in otroku početi, ako jima manjka krepke roke, ki bi ju varovala in ju podperala? Brat! ti bi bil lahko ta podpora moji ženi in sinu, če Bog kej takega s meno sklene. Jaz pa te priložnosti ne dam uiti, toraj prosim, daj, prevzemi ti moje mesto; ali mi obljubiš, brat?“

„Serčno rad, reče Brunon. Obljubim za nju skerbeti in se bojovati za nju, kakor sam za

se. Ali to so zgolj prazne domišljije, ki te po nepotrebnem skerbí. Ti, možak naj boljših let, zdrav, močen, kaj bi te pač vtegnilo pokopati? Moje kosti bodo že dolgo prah in pepel, ko boš še ti srečen in vesel v sredi med svojimi živel. Preženi take kalne misli iz glave, grené ti življenje in niso ti v prid.“

Grof odgovori: „Nu, jaz mislim, da je le nespametno domišljanje, ki mi serce teži, in me neprehoma preganja. Tudi čutim zdaj lože serce v persih, ker sim, kar me je tlačilo, izgovoril, in si mi ti obljubil žene in otroka v sili ne zapustiti. Scer pa upajva v Boga, in težave in skušnjave, ki nama jih pošlje, voljno nosiva, in zdaj skerbí zbežite in zginite. Dalje, Jvko! spusti pse v goščo, in urno za njimi, kadar spodé kako zvér.“

Jvko, grofov lovec, odveže pse, jih spusti v goščavo. Glasno zalajajo in lajajo, da se razlega vse po gojdu, in lovcov kričanje, troblenje, in konjsko rezgetanje buči v daljni gojzd, da odmeva široko vkoli. Kmalo zaslišijo lovci divje prešiče kruliti, ki so berž iz goščave v gojzd priderli. Haló, husá! kričé, lovci za njimi v dir leté. Ugon skoči na desno, Brunon se zakadí nalevo in kakor blisk derčí vsak za eno zverjó.

Le malo časa preteče in Brunon je bil sam v gostem gojzdu. Lovci in psi so za njegovim

bratom šli, in le od daleč se je slišalo troblenje in lajanje psov. Priderži konja in jezdi počas. Dene vajet konju na vrat; roke pa navskriž. Vtopi se v misli in časih mu kakšna posamezna beseda uide.

„Če bi res bilo — samemu sebi reče — če bi res bilo, kar se mu dozdeva, če bi vmerl, potem bi nikogar ne bilo, ki mi bi branil bogato dedšino, razun slabega otroka, ki me nima rad, ki me sovraži, ker je bolj moder in globokeje vidi, kakor njegovi starši, in ve, da mi je tern v peti. Če bi fanta ne bilo, sim jaz gospodar lepe grofije in bi živel, da bi se vse lesketalo, kakor sim že marsiktero leto na cesarskem dvoru. Kaj, pokopati me v odljudno, odstrano staro skalovje, nikogar viditi morda kakor kaka dva čmerna služabnika, kterima bode gotovo bolje mar za lastno postrežbo, kakor pa za me — gruditi me dolg čas in ubožtvo, — ne, take osode si ne želim! Pač pa gospodovati, zapovedovati deželi in ljudem, do vrata v novcih tičati. Vse sladkosti, ki jih bogastvo tako obilno ponuja, uživati — da —“ Dalje jezdi po samotnih in postranskih stezah zmiraj dalje v goščavo čez hribe in doline ne zmenivši se za pote in konja, ki je šel, kamor se mu je zdelo. Zapeljive podobe se mu stavijo pred notranje okó njegove duše. Hudobne želje, hudo storiti, so bolj in bolj zaprežale njegovo

serce in glas vesti je sčasoma obmolčal, ki ga je svaril in spominjal Boga pred očmi in v sercu imeti, ne pa misliti hudobno in brezbožno. —

„Ne, ne, umoril ga ne bom, le odstraniti ga mislim. da mi ne bode mogel škodovati — zgubi naj se — svet je dolg in širok, ako ga iz dežele spravim, daleč proč od domovine, jo bode pozabil, in več ne bo želim se verniti. Ali mati? — E kaj! kar se popraviti ne da, v to se mora vdati, in če žalosti umre, i nu, saj je nisim jaz umoril. Pa še tudi tako berž ne umerje. Če bi se dal fant na Česko spraviti ciganom v pest, pa mi je pomagano in fantu se ne bo veliko hudega zgodilo. Še ni okusil sladkosti mogočnosti in bogastva, tedaj je tudi ne bode pogrésal. Ugon se ve mora pred umreti. Kdo bi mu mogel braniti svojo grofijo ženi zapustiti? In potem bi bil morda na slabjem, kakor pa zdaj. Ali je pač takemu dozdevanju verjeti?

Takó zlo ga je že greh opredel, da je želim bratovo smert, ki ga je ravno tako bogato obdaril, tako, da je pozabil vse hvaležnosti, ki jo je bil bratu dolžen, da je zanemaril božje zapovedi, ki so neizbrisljivo vsakemu človeku v serce zapisane.

Hudobni duh lakomnosti se ga je pooblastil in bolj je njegove navdihe poslušal, kakor svarjenje svoje vesti.

Naenkrat se strahú strese. Slišal je strél, koj za tim zažvižgati kroglo, ki mu je tako terdo memo glave letela, da je v kraj klobuka zadela.

„Aha!“ zaupije, popade vajet, spodbode konja — kateri tak preži na poti tam v goščavi?!

Kmaló pridirja na kraj globeli, nad ktero se je že višnjevkasti smodnikov dim kadil. Vgleda hrustega človeka se po goščavi plaziti, sname urno z rame puško ter zakriči: „Stoj beštja! stoj, če ne precej prižvižga krogla moje puške za tebo, ki te bo gotoviše zadela, kakor tvoja mene. Te pa ni maral za njegove besede in je še hitriše tekkel. Grof pomeri in sproži. Poči in uni se zvalí. Grof spodbode konja, da bi ga bolje vidil. Uni pa se ne gane in je viditi popolnoma mertev. Ležal je na obrazu in grof ga ni mogel spoznati. Skoči s konja, ga bacne s nogó, da ga prevalí. Pa vstrašen stopi nazaj, ker uni ni bil le živ, ampak mu tudi znan od kdajnih turških vojsk.

„Bertram! kaj vraga tebe sem prinese? zaupije.“

„Urno in zdrav skoči kviško in grofa tako neumno smešnega začudenja in prestrašenja pogleda, da se grofu ni bilo moč zderžati, se na glas ne zasmejati. Ali kmalo se spet modro prime ter reče in žuga:“ Človek, zakaj si na me,

svojega kdajnega zapovednika strelil? Veš, da si smert zaslužil, ti malovrednik?“

Hudobnež milo usta zavleče, poklekne pred grofa, povzdigne roke in prosi: „Usmilite se gospod, usmilite se gospod polkovnik! jaz nisim vedil, da ste vi, da sim na vas strelil. Če bi vas bil pred spoznal, bi bil raji sam sebe v glavo vstrelil, kakor pa vam milostnemu gospodu le en lasec zmeršil. Zanesite mi slepi kuri, milostni gospod!“

Gospod je stal zamišljen nekaj časa pred klečijočim hudobnežem, ki mu te čas ni bilo nič kej dobro pri sercu. Zdaj mu pomiga grof, da naj vstane. „Dobro Bertram! jaz ti verjamem, da me nisi poznal, kadar si na me pomeril. Vem, da ti je ne mogočno tako nehvaležnemu biti, da bi tistega umoriti želel, ki ti je prejšnje čase mnogo dobrega naklonil in te več kot enkrat smrti na viselcah rešil, ki si jo sto in stokrat zaslužil. Vstani – odpustim ti. Zdaj mi pa povej, kaj te je les prineslo. Zares, zdiš se mi bolj tat, kakor pa vojščak. Ali te je profós od vojske stepel, da se zdaj od ropa in zalezovanja živiš?“

„Nič ne tega, reče malopridnež potem, ko je ostudnež grofu kakor pes noge in roke oblizal, ker mu ni življenja vzel. Zmiraj sim še vojščak, in milostvi grof Galaš je moj polkovnik. Le, ker sim se maródega naredil, sim se

zmuzal danas od njih. V gozjdu sim mislil kakega debelega jelena alj sernjaka vstreliti, in, ker sim ravno na vas naletel in vas nisim poznal, milost ni gospod, sim mislil, da bi mi zraven pač še mogoče bilo si mošno s novci napolniti in vender tudi kej vstreliti. Zanesite gospod pa je bilo vendar preveč zapeljivo, ko ste vi tako globoko memo prijezdili — prav sami v samotnem logu — jaz sim moral na vas pomeriti in sprožiti. Le dobro da vas krogla ni zadela. Svoje žive dni bi si ne bil tega odpustil, če bi bil vas, svojega nekdanjega gospoda „usmertil.“

„In kje je zdaj tvoj regiment?“ ga popraša grof Brunon. Ali so vas Čehi iz dežele spokali?

Začuden hudobnež pogleda grofa in reče: Kaj, ali ne veste, da gre cela cesarska vojska proti Saksonskem. Grof Galaš spredej hodi in je komaj uro od tod v znožju tamkej une gore. Panduri in Hervatje rojijo po vsi deželi, in če nočete, da bi vas dobili, vam svetujem, domu iti, in se dobro zavarovati, in če vam vem kej dobrega svetovati, je, da prosite polkovnika Galaša, da vam da varhe spremljevalce.

„Varhe spremljevalce? reče sam za se Brunon. Raje bi kaj drugega želel in prosil, če bi se storiti dalo. Poslušaj, Bertram — in ostro je vbesil oči v zdivjanega človeka — poslušaj, imam opravilo zate, ki bi ti več zlatov prineslo,

kakor ko bi me bil ti vstrelil. D drugega za to nič ni treba, kakor truma prederznih ljudi in serčnega poguma.

In ktero, kakšno je to opravilo gospod? hitro povzame hrusti vojščak, in oči se mu svetijo. Jaz poznam marsikterega tovarša, ki se rad in vesel v vsako nevarnost podá, kadar za rumene zlate veljá.

Ropa bi se ne manjkalo — cel grad bi poplenili — ali pred bi ga morali pridobiti.

Ali je zlo terden, in ali ima dostojni braniteljev grad?

„Terden dosti, in tudi ljudi v njem ne manjka,“ reče grof. Ali če se hitro in terdno dela lotite, vam ne more spodleteti. Živa duša ne misli, da bi jih kdo napadel, in toraj ponoči samo duri zaklenejo, in mostú, ki čez jark leží, ne potegnejo kviško. Da bodo pa saj ene vratica odperle, skozi ktere se bo moglo splaziti, bo skerbil dober prijatelj, ki v gradu prebiva. Ali to se mora naglo zgoditi, jutre bi že vtegnilo prepozno biti.

„Preden bo solnce doli, imam ene dvanajst tovaršev. Tukaj nate mojo rokó, da pridem o pravem času. Samo povejte, kjé grad stoji, ki ga imamo napasti“; reče in popraša hudobni Bertram. Grof pa pravi: „pojdi s menoj, jaz ti ga bom pokazal,“ in zajezdi spet konja. Bertram pa je

pobral spet puško, ki jo je pred, ko se je mertvega naredil, od sebe trešil, in je šel urnih nog zraven grofa. Kmalo sta se skrila hudobneža med drevjem v goščavo. Kar sta si tamkaj spet zmislila v samotni tmini saj dobrega nič ni bilo, če ravno se je iz grofovih oči svetilo neko tiho veselje, ko je čez eno uro potem sam čez most v grajski dvor šel, ki je bil njegovega brata, ki ga je tako prijazno gosta sprejel, in od kterega je dokaj dokazov čiste ljubezni in same dobrote dobil in dobival.

TRETJE POGLAVJE.

Ki tvoj kruh jedo, te bodo izdali.

Že se je mračilo in solnce je bilo zašlo, ko je prišel grof Ugon s svojimi lovci domu in prinesel mnogo zverí. S glasnim veseljem ga je pozdravši sprejela grofinja in njegov sinček, in smeje njegov brat. Pavelček mu je vriskaje roke proti molil, je prosil, da bi ga na konja posadil, in ni jenjal, dokler niso oče dovolili mu na konju po dvorišču nemalo pojahati. Potle pa se je Grof Ugon obernil k bratu rekoč: „Prav zlo sim te danas pogrešal — kako si le od lova zasšel? Še enkrat večje veselje bi bil imel, ako bi bil ti pri meni. Lepa, berhka gonja je bila. Ali nisi nič vstrelil?“

Jaz nič reče Brunon. Za divjem prešičem sim bil hodil, splašena zver me je daleč od vas zapeljala in nazadnje mi je pa še ušla. Da bi spet k vam prišel, ni bilo misliti, toraj sim menil naj bolj pravo zadeti, da sim domu šel.

Grof Ugon je verjel lažnjivcu, se je šalil, da brat ni nič dobil ter je šel s njim, s ženo in

sinom v grad, kjer jim je marsikaj od lova povedati vedil in tako dolgo pripovedoval, da je bilo čas spat iti. Kakor vselej je prinesel tudi nocoj grajski oskerbnik ključke od grajskih vrat grofu, in namestu precej iti, kakor scer, je pogledal svojega gospoda, s glavó zmajal in djal skérbnih besed: „Milostni grof! pač bi bilo prav in dobro, ko bi nocoj ene straže tu in tam nastavil, in most kviško potegnili.“

„Počemu pa, stari Martin? ga praša Ugon. Ti tako skerbno ravnaš, kakor bi bili v sredi vojski.“

Martin pa odgovori: „I, človek ravno ne more vedeti, kaj se zgodi, in previdnost pride povsot prav. Vidil sim nocoj po sončnem zahodu vsake verste potepuhov se okoli gradu plaziti, torej menim, da bi dobro bilo, da bi se ojstro čulo in stražilo.“

„Ti vidiš zmirom strahove, stari Martin, reče grof Ugon, in se nasmeji, med tim ko Brunon žnabile grize in se hitro proč oberne, da bi skril bledobo lic, ki ga je na naglem spreletela. Scer ni nikdo nanj porajtal in kmalo je znal se spet mirnega storiti.“

„Lenih in prežečih potepuhov res da se jih na svetu ne manjka, reče Ugon na dalje, toda težko se bodo upali, terdni grad napasti, ki

ga toliko pogumnih ljudi brani in varuje. Ni treba mostu kviško potegniti Martin ne.“

Grof Brunon je globoko vzdihnil in serce se mu je zlahkotelo, da se je še celó ponorčeval boječimu in skerblijivimu oskerbniku, ki se pa temu ni dal preslepiti.

Le smejite se, le norčujte se, milostni gospod! reče — bolje je bolje! Če že mostu kviško potegniti ne smem, pa saj oči ne bom zatisnil, in dokler se dan ne zazná, rova ne bom zapustil. Spati bi le ne mogel, čutim nekaj težavnega, nepokoj v duši, ki me nikjer v miru ne pusti.“

I stari mož, ali vi ste neumi! reče Brunon. Sej sim tudi jez v gradu bil, in sim celo poldne in celi večer iz grada gledal okoli, ali nobenega, ki bi nam vtegnil kaj hudega storiti, nisim zapazil.“

„Jaz pa, ne zamerite žlahtni gospod! sim več vidil, kakor pa mi je všeč bilo, in pri tem naj le ostanem, da bom ponoči prehodil enekrati rov. Čimu bi ležal? Spati bi le ne mogel s tako težavnim sercem.“

„No, če je pa taka, bom pa še jez čul,“ reče Brunon, ki je nekaj časa mišljen pred se gledal. Mirno in brez skerbi spi, brate! ker 4 tako bistre nezaspane očesa gledajo, kakor Martinove in moje, smeš brez skerbi zaspati.“

„Gotovo smem odgovori smejé grof Ugon, posebno ker dobro vém, da je stari Martin samo sanjaril. Ali ti, brat! res nisi nič sumnega vidil?“

„Nič!“ odgovori naglo.

„Tedad pa lahko noč in dobro stražita. Jaz sim truden dolgega lova in bom prav dobro spal, da bom jutri spet oslabele moči dobil. Danas smo volkov sled dobili, in divja zver mora kmalo v naših rokah biti, če nočemo, da nam vsega lova ne skazi. Lahko noč, brate! lahko noč!“

„Lahko noč,“ reče te, in še tiho pristavi, ko je grof Ugon iz sobe šel: „Volka lovit iti, bo pač prepozno — če te le samega ne bodo lovili. Sreča, da nima prav nič suma. Ino, ha! tudi ključce je pozabil!“

Stari Martin je šel s gospodarjem vred iz hiše, je šel v svojo sobo, vzel staro puško z stene, jo je natolkél dvojnato, je nasul smodnika, in je šel na nasip, ki je bil okoli in okoli grada in dosto širok, se na njim sprehajati. Puško je na rami nosil, je hodil okrog in gledal na vse kraje. Nazadnje, ker ni nič nenavadnega in nevarnega zapazil, je sedel na kamnito klop, kamor je grofinja sest hodila. Luna je svitlo sijala in obsevala s svojo milo lučjo gojzd in polje. Daleč na okoli je lahko vidil iz grada brez strahu, da bi ga kaki

zunanjí sovražnik zapazil, ker ga je senca visokega stolpa na 4 vogle zakrivala. Dokaj časa je preteklo, in nič se ni ganilo in pokazalo, na kar bi bilo treba paziti. Hrib in dol, log in gojzd vse je počivalo v mirni tihoti in vendar stari Martin ni zatisnil očesa, in naj manjega šumenja ni preslišal — ne vpitja kričeče sove v gojzdu, ne čuka gori na starem turnu, ne tiho in slabo šeptanje drevesnih veršičev, ktere je ponočna sapa majala. Časi je vstal in pogledal v daljo. Menil je slišati ljudi se približevati in na pol glasno človeško govorico slišati — ali če je prav natanko pogledal in slušal, ni drugiga zapazil, kakor kakšno serno, ki je iz gojzda prišla se na bližnje trave past, ali pa kakšno veliko vjédo, ki se je tiho po zraku memo privozila. Ker ga je bilo večkrat zmotilo, je pazljivost čedalje manji prihajala. Ko se je polnoči približevalo, je že sam začel dvomiti, da je res kaj zapazil po dnevi. Starček, odvajen ponoči dolgo po koncu biti, je jel truden in zaspán prihajati. Skušal je oči ne zatisniti. Kdej je planil nanagloma kviško, kakor bi se bil česa vstračil, pa je spet sedel nazaj na klop, in zmetaj bolj je bil zaspán, čedalje bolj so mu oči vkup lezle. Nazadnje se mu obesijo po životu roke, siva glava se mu nagne na persi. Puška se mu

je iz rok zmuznila, da ni nič čutil, in kmalo je terdo zaspal. Še je sova kričala v gojzdu, še je čuk vpil na turnu, še so šeptali drevesni veršiči, serna na paši je lomila suhljad na ktero je stopala, sapa je šeptala s peresci — ali stari Martin ni slišal več šumenja, ker oči in ušesa so mu popolnoma sterpnile.

Zdaj se je tiho plazil mož sem iz dvorišča na nasip. Kar se je dalo, je hodil v senci stolpov in ozidja, se je dobro varoval stopiti tje, kamor je luna sijala. Luna pa mu je ravno prav služila, ker je že zahajala, od turnov in zidov so bile dolge sence čez dvorišče. Mož je prišel pod nasip, da ga nihče ni zagledal, se je splazil po stopnjicah in kmalo je bil celo gori na verhu. Tu je postal in poslušal. Ker je pa vse tiho bilo, je gledal okoli sebe, in se je obernil z glavó na zunanji kraj zasipa. Svitli mesečni žark se mu vlije čez obraz — in lahko je bil spoznati, da je bil grof Brunon, ki je obljubil bratu, čuti s starim Martinom. Plazil se je po zasipu zmiraj bliže spijočimu stražniku. Blizo njega se je vstopil in se naglo ozerl na Martina, ki je še terdno spal in puška mu je na roci slonela. Naglo zagrabi jo in puška mu je vzeta. Brunon jo jè daleč čez zasip zagnal v globočino. Zamišljen gleda starega moža. Tako lahko bi ga odstranil, samó

bacnil bi ga in starček bi zletel čez kraj zasipa, kakor ravno pred puška. Toda starega človeka umoriti in pa še clo v spanju — ne — takega hudodelstva je bilo še clo Brunona groza, če ravno je njegovo serce od turških sabel oterdčelo in objeklenčelo. Ali kaj mu je s starcem storiti? Toliko se mora saj narediti, da ne bode starec nič škodovati mogel. Grof ni vedel kaj početi. Kar zasliši sem iz dalje tihi pisk, kakor bi kača zažvižgala, od zun dvakrat še prestopi in bil je na kraju zasipa. Pogledal je doli v globočino, kjer je v mesečnem svitu zagledal človeka stati, ki ga je koj Bertrama spoznal, človeka, ki je še le danas nanj strelil, ki se je pa s njim potovaršil, morda v orodje hudobnega početja. „Vse je pripravljeno,“ je zaduhlega glasú kviško zaklical. 40 serčnih tovaršev je okoli grada, in če bi se le luknjica najdla, se bodo kmalo tudi v znotranje splazili. Odprite duri, gospod grof.“

„Počakaj!“ reče ravno tako previdno in zaduhlo grof. Čuvaj tukaj na zasipu spi, komaj deset stopinj od mene, in njega je treba najpred odpraviti. Grof Brunon je z glavó pomigal, je še enkrat djal, da naj malo poterpé, in je šel hitro spet k staremu Martinu. Zagradi ga, trešči ga na tla, zamaši mu z ruto usta, ko je prestrašeni starec zaupiti hotel.

Zveže mu na herbet roke, zveže mu noge, da si ni mogel nikakor pomagati. Potem gre nazaj na zasip, in reče Bertram, ki je spodaj čakal: „Vrata so odprte — še enmalo počakajte, in potem serčno gori stopajte!“ Bertram mu od spod kratko obljubi. On pa gre tiho v svojo spavnico. Tiho molčanje je bilo nad izdanim gradom, le obupajoče napenjanje stariga Martina, ki je skušal se oprostiti, ga je nekoliko kalilo. Deset minút ali kej je bilo tako tiho. Kar so zalajali psi v kočah, da se je daleč po noči razlegalo. „Tiho, nesrečne živali!“ zaupije nekdo jezno nad pesi — ali psi so še hujše lajali, da se je v vse sobe v gradu slišalo. V ponočni obleki se nekdo pokaže skozi okno, ga odpre, da so male okrogte šipe zašklefetale, ter se daleč skoz njega pomoli. „Kaj pa je tu spodej? glasno zaupije. Kdo se plazi tam po temi? Ali ste vi hlapci?“

„Nobenega odgovora ne dobi, če ravno so psi na prvi klic znanega glasú, ki so ga gospoda spoznali, omolčali.“

„I nu kdo pa ste?“ še enkrat popraša grof Ugon — on namreč je bil, ki so ga čuvovati psi zbudili — tako — izdani smo! Ustanite! na noge hlapci! za orožje, za orožje!

Zginil je stran od okna, ki ga je terdo zaloputnil. V ravno tem hipu pa je tudi puška

počila in divje rjojenje kakih 30 ali 40 kosmatih gerlov je vstalo po ozidju. Vsi, kar jih je spalo, so se zbudili, in njih gospod, grof Ugon jih je še vedno klical, naj za orožje zagrabijo ter se v bran postavijo. Letal je od vrat do vrat, prišel je tudi do bratovih. Terdo je poterkal nanje, jih odperl in v spavnico stopil. Brunon je ležal na pol oblečen, kakor bi terdo spal, v postelji, da ga je moral Ugon hudo za rame stresti, preden se je zbudil ter ga začuden prašal, kaj da je.

„Oboroži se! mu reče. Sovražnik je v grad prišel. Ali ne zméni se za nje ali zame, samó reši ženó in otroka. Skozi skrivno luknjo v gojzd lahko vbežite. Tam se skrite, da se bor konča. Brat! v tvoje roke izročim, kar mi je naj dražje na svetu, iz tvojih rok jih bom spet hotel imeti.“

To izrekel je šel hitro na dvorišče, kjer se je že med tim boj med svoražnikom in smed pol manjši obsedo vnel. Puške so pokale, meči so rožljali in marsikter hudo ranjen je vmes milo zastokal. Le na pol oblečen se je vstopil grof pred svoje hlapce, ki so njega nagledavši spet večí pogum dobili. Kjer je bilo naj gostejše tamtje se je zapodil; marsikterega sovražnika je posekal z močno rokó, da se je koj zvalil, in osupnjeni roparji, ki se tako hrabréga

upora niso nadjali, so jeli odmikovati. To je borivce na novo še bolj spodbodlo; kar se zasveti, počí, krogla prižvižga in hrabri Ugon se zverne mertev na tla.

In zdaj pa je bilo gotovo, čigava bo zmaga. Osup in strah sta oslabila pogum in moč možkih braniteljev. Pometali so orožja od sebe in bežali v grad, ki so ga od znoter zaklenili. Sovražniki pa sa njimi; s puškinimi bati so razbili duri; okna so potolkli in kmalo so tudi po znotranjih sobah morili, kdor ni po skrivnih potih in stezah ušel so ga roparji pobili. Pol ure ni minulo in borenje se je končalo in grad je bil v oblasti nesramnih roparjev.

Med tim pa, ko so se na dvorišču borili, ko se je grof Ugon možko branil in srečno premágoval, je gledal Brunon žalostnotamnega očesa na borivce, ne, da bil storil, kar mu je brat naročil. Še le, kadar se je Ugon, smertno od krogle zadét, prestreljen skozi persi mertev na tla zgrudil, in divja druhal čez njegovo truplo derla, ko je bila zmaga že popolnoma v sovražnikovih rokah, se je spomnil žene in otroka vstreljenega brata. Možkih zmago oznanujočih korakov je hitel skozi druge sobe do tiste, kjer je grofinja stanovala. Brez opoverke je lahko šel, vse duri so bile do kraja odperle in glas terdih stopinj je votlo od sten

odméval. Včasih je postal in poslušal bučanje orožja, ki je do njega hruščalo. Slišal je, kako so duri pokale, ki so jih razdrobivali, slišal je napadni krik, zmago oznanovavno vpitje roparjev in žalostno ječanje bežečih in oslabeledih braniteljev. Eni so urno memo njega derli in ga še vidili niso; on pa jih tudi ni zaderžaval bežati, ni jih vstavil, da bi jih vnovič spravil na borišče se v bran postaviti, kaj še? sam zase je mermral besede: „Dobro, vse dobro — le majčkino še počakam, in grofinja in otrok ne bota odšla. Huda je togota zmagovavcev, in ne prizaneso ne ženski ne otroku. Nocoj je srečna noč za me.“

Bliže in bliže se je valilo bojno šumenje, toda tudi zmirom slabše, ker se že skor ni nobeden več branil. Divja truma je planila po sobah ropat in pobrat, kar bi jim v roke prišlo in oni so tudi v grofijno stanico derli. Brunon je šel počas za njimi; rad bi bil vendar vidil, kaj se bo tam zgodilo. Roparji so dalje derli, Brunon terdo za njimi. Ali vse sobe so bile odperle in nikjer ne duha ne sluha po ženi in otroku. V spavnici je ležala obleka semtertje streseno zmetana, ali vdove, nesrečne sirote, ki jo je Brunon iskal, ni najti.

„Všla sta!“ zakrikne in jezen zaškriplje s zobmi. „Ali morebiti še ni prepozno — znana

mi je skrivna pot, še ju bom došel. Da bi bil le Bertram tukaj.“

„Tukaj je!“ zavpije Bertram, ki je ravno pri zadnjih besedah čez prag stopil. Oblačila je imel še vse kervave, in kri je tekla od meča, ki ga je izdertega v desnici držal. „Tukaj sim, gospod grof!“ reče še enkrat. Poterditi morate, da sim vaše naročilo dobro opravil, in tedaj pričakujem pohvale od vas.

„Ti si se možko obnašal!“ mu odgovori grof, ali ni še vse dognano. Žena in otrok sta ušla, in vse početje je zastoj, če se saj otrok spod nog ne spravi. Pojdi s meno Bertram! naj tovarši tukaj ropajo, kakor jih je volja. Ti boš več plena dobil, kakor uni, če otroka tako deleč od grada zapeljaš, da ne bo nikoli več pota v grad nazaj našel. Že veš, Bertram, kaj čem s tim reči. Potlej bom tukaj gospod, in čez mojo radodarnost se ti ne bo nikoli pritožiti.“

„Nikar toliko besed!“ smeje hudobnež hudobni reče. „Berž greva, da nama ne uideata. Otroka bom že jaz spravil, da vam ne bo žive dni nadleže delal.“

Oba sta hitro po stopnjicah doli šla na dvorišče in v klet stranskega pahištva, kjer sta dobila odperte duri v ozko luknjo, kamor sta oba šla; grof narprej, Bertram pa za njim. Duri

sta za sebo zaperla. Temna noč je bila tukej pod zemljô, in težka, mokra sapa jima je persi stiskala. Pa sta vendar dalje koračila, zmiraj previdno roké pred se molivši, da bi ponevedama kam ne zadéla. Votlo se je razlegalo njuno stopanje po votlini, in od popačenega morda že več let zapertega zraka sta komaj sople. Večkrat sta se spodtaknila, ker tla niso bile ravne, in ker so sem in tje oddrobljeni kosovi od kamnja ležali. Ali nič ju ni vstavilo, in čeravno jima je debel pot od obraza lil, čeravno sta bila po rokah, po nogah in po obrazu ranjena, vender ni nobeden mislil se verniti. Kadar sta četert ure ali kaj daleč prišla, sta zagledala tam daleč pred sebo mračno lučico, ki je le slabo osvitlala tamno votlino.

„Tamle sta! zavpije vesel grof Brunon. Hitro stopiva, Bertram! Več nama ne moreta uiti.“

Hitriše sta dalje stopala; luč je svitleje sijala in spoznala sta žensko in otroka. Kmaló sta prišla do njih in Brunona je grofinja vesela in ganljivo pozdravši sprejéla ter sprejemši ga smertne britkosti poprašala po možu grofu Ugonu. „On je živ, vesel in zdrav. Serčno se je branil in bojeval s roparji in edina skerb mu je, da ste vi in dete v zavetju varni. Toraj mi je tudi rekel, za vami iti in vam zvest varh

in branitelj biti. Le pojte serčno naprej, draga gospá, in resnično rečem, jutri bote moža živega in zdravega spet vidili," tako reče Brunon.

„Nikar, mama, ne poslušajte hudobnega moža! zdaj Pavelček reče, ki ga je spremljavka, stara služabnica, v naročji nesla, in stegne roke proti materi. Le pogledjte kako temno gleda! Nikar ne hodite, če me bo umoril!“

„Grofinja, omečena in prestrašena boječega glasa svojega deteta, je postala in ni vedla, ali bi dalje šla ali ne.“ „Pavelj ima prav!“ reče. Nama je biti pri možu, on naju bo varoval in branil, če ga je milostni Bog živiga ohranil. Gremo nazaj.“

Gerdo in hudobno se grof nasmeja, ko je grofinja to izgovorila. Rad in berž je stopil na stran, da bi mogla nazaj iti. Ali grofinja je počakovala, ker ga je vidila se nasmejati, in mračno dozdevanje, da bi grof Brunon ne vtegnil nič dobrega š njo misliti, jēj prešine skerbno serce.

„Ne,“ reče, ko nemalo pomisli, „mož nama je rekel, vbežati skozi to votlino, nočem biti njemu nepokorna. Le gremo dalje, Marta, in ti, ljubi moj Pavelj, molči. Stric z nama dobro mislijo, sej so za nama prišli naju varovat, in oče v nebesih je tudi povsot pri nama. Hodite spredej, grof Bruno — mi pojdemo za vami.“

Grof je vzel baklo in ni rekel besedice ter je stopal proti koncu votline, ki ni bil več daleč. Bertram je pa otroka na roke vzeti moral, čeravno se je močno branil, in grofinja se je na zvesto tovaršico operala. Tako so molče dalje šli. Kmalo so prišli do duri. Brunon s mečem mahne po njih, ključavnica odleti, duri se odpro, merzla in okrepcavna sapa vanje zapiše in v kratkem so bili zunaj med visokimi drevesi v gojzdu.

„Do tod nas je srečno Bog pripeljal,“ reče grofinja — ali kaj je zdaj početi? Ali bo treba tukaj v gojzdu pod milim nebom prenočiti?“

Brunon pa odgovori: Ne daleč od tod stoji oglarnica, tjekaj vas popeljem. Nocojšno noč bote že morali s tim zadovoljni biti, in jutri zjutrej, ni dvoma smete spet brez skerbi nazaj v grad iti.

„Ali nas pa mož ne bo šel iskat, kadar bo sovražnika premagal?“ reče grofinja.

„Tega ne,“ jo zagotovi Brunon. Sej vé, da ste vi in dete ohranjeni in v varstvu. Sej ga poznate — boj je bil kervav, in marsikdo je bil hudo ranjen, in dokler ne bodo vsim rane zavezane, se gotovo ne bo iz grada ganil. Nikar nič ne skerbite, milostna gospá! Ni se vam nevarnosti bati, dokler sim jaz pri vas, in mirno smete zaspati. Pozabite v spanju skerbi,

ki vaše serce moré, in jutri vas bo mož, moj ljubi brat, zbudil.

Grofinja je verjela, kar je terdil Brunon, in je šla za njim k oglarnici, ki je bila komaj sto stopinj daleč. Hiša je bila odperta, in clo duri ni več imela, ker že dolgo ni nobeden v nji stanoval. Pa je bila vender le streha, in grof je preskerbel v kratkem, kar se je dalo, posteljo iz listja in maha. Kamlo se je grofinja vlegla in z njo nje sin in Marta, potem, ko jo je Brunon še enkrat zagotovil, da nje mož živi in da je zdrav. Martaje zraven nje ležala in Pavelček ji je slonil z glavo na persih. Tako so ležali in spali v zautpanju božjega varstva, in zunaj pred durmi sta stala hudobneža, ki sta se posovetovala, kako nesrečne pogubiti. Ni ju ganila nesreča žalostne matere, ne nedolžnost nježnega deteta, sklenila sta hudobno početje, in le toliko sta še počakovala, da bi zamogla varno zločinstvo storiti. Sklenila sta pa materi dete vzeti, in jo s tim poslednjega oropati, kar ji je po zgubi svojega moža v taki nesreči še ostalo.

ČETERTO POGLAVJE.

Molite zanje, ki vas preganjajo.

Zjutraj je moglo biti ob štirih ali keaj, ko je pošeptal grof Brunon tovaršu: „Zdaj je čas! Dobro ga zadeni Bertram!“

„V naročju maternem? tega ne!“ reče vojščak in stopi nazaj. Ukradel ga bom, daleč v gojzd peljal, v brezden ga pahnili, ali v jezero zavalil, od kodar ne bo nikdar več prišel — ali v spanju, pri materi — ne: roka bi se mi tresla, kadar bi zabodel.

„Ali si se naenkrat v tako mehkoserčnega sprebernil, Bertram? se začne Brunon z njega norčevati. V turških vojskah, menim bi ne bil tako pomišljeval, bil bi marsiktero dete v pričo matere prebodel ali ustrelil.“

„To so bili neverniki in še sovražniki naverh, ki bi ne bili drugač s nami ravnali, kakor mi š njimi, mu na to vojščak odgovori. To je pa drugo — ne fant ne mati nista nič

hudega storila, in če bi vi ne bili moj stari polkovnik, in mi ne bili velebiga plačila obljubili, bi se pobič zastran mene še dolgo življenja veselil. Le pustite me, gospod grof! bom že storil. Preden dan mine, se bo že priložnost dobila, s fantom uiti, in po tem takem še vas sum zadel ne bo, da ste s meno zastopljeni.“

Grofu Brunonu ni bilo to nič kej všeč. On je mislil, reč se da naj bolje in naj pred dognati, če se fant prebode. Ali Bertram se ni dal pregovoriti. Umoriti ga je rekel, ali ne tukaj, ne v naročju maternem, ne pred njenimi očmi — tega se je terdo deržal, in zastonj mu je Brunon sladke in gladke besede dajal in veliko plačilo obetal, da bi bil starega vojščaka na svojo voljo napeljal. Ker je vidil, da nič ne opravi, je nehal, ga nadlegovati, ter je gori in doli pred hišo hodil, kakor zvesti čuvaj, ki se mu kej posebnega opraviiti da. Čez nekoliko časa reče Bertram, ki je med tim na štor sedel, grofu: „Kaj se neki tam tako svetiš? Solnce še ne more vzhajati?“

„Ne,“ urno odgovori grof Brunon — „to je svit od ognja, in tamkej doli stoji grad — beštje so ga zažgale!“

„To je njih navada,“ reče Bertram lahkokervno — najpred moriti, potem ropati, zatim pa požigati, to so navadne reči. Velik

ogenj je pa vender — lejte ves gojzd je razsvitljen, in zdaj iskre na vse kraje švigajo, kakor ognjen dež. Grofinja se bo zbudila, ker je tako svetlo, če duri s vejami in drugimi rečmi ne zamašiva.“

Komaj je Bertram izgovoril, že se je grofinja res prebudila in prestrašena kviško planila.

„O Bog, kaj pa je, kaj se je zgodilo?“ zavpije — grad gori in mojega moža še ni tukaj! Usmiljeni Bog! premagali so ga in umorili.“

Obupno je vila nesrečna žena s rokama in njeno vpitje: „Ugon! Ugon!“ se je žalostno razlegalo po gojzdu. Marto in Pavla je tudi vpitje zbudilo in oba sta tudi š njo plakala. Celó terdošerčnemu Brunonu se je od tega serce omečilo, da je skušal grofinjo s besedami potolažiti. Ali nesrečna žena ga ni poslušala. Debelih oči je gledala ogenj in naenkrat se zažene in hiti k gradu, ki je ves v ognju.

„Viditi ga moram, ali pa š njim umreti!“ reče. Marta pojdi s meno, in vi, grof Brunon, bodite usmiljeni, varujte Pavelčka, dokler ne pridem s možem nazaj. O Bog, da bi ga le še dobila, da bi le še ne bil umorjen, ne v boju ubit!“

Brunon se je naglo ozerl na Bertrama, temu je pomigal, in Bertram ga je prec razumel.

Naglo odgovori in reče: „Vi nesmete sami v nevarnost iti. Moj tovarš naj ostane pri fantu in ga varuje. Njemu se ni nič bati, vam pa vse, in sram in sramota meni, če bi vas same pustil, in izročil obdivjanim roparjem. Oprite se na me, nesrečna gospá!“

Grofinja je komaj slišala, kar je rekel, pa se je vendar njegovi volji vdala ter je hitela po gojzdu, ki je bil tako svetel, kakor dan, k gradu, ki je bil še zdej ves v ognju. Sam Bertram in mali Pavle sta ostala pri oglarnici, in Pavliček je milo jokal, vpil in ročice stegoval za materjo.

„Molči, žaba!“ zavpije Bertram nad njim potem, ko so uni že tako daleč bili, da njega in otroka več slišali niso.

Pavelček je nehal jokati, ker se je bal terdega povelja, še bolj pa divjiga pogleda. Samo tiho je ihtel in sam za se zdihaval, ter se v tamen kot v hišo splazil in obrazek v ročice skril. Bertram pa se je vsedel pred duri na tla, ter je premišljeval, kaj mu je s otrokom storiti.

„Umoriti ga moram, ker sim grofu obljubil!“ je sam sebo govoril. „Kakó ga čem? Ali naj ga v kak brezen pahnem, ali v ribniku vtopim, ali s mečem prebodem? Tó zadnje, se mi zdi. bo še naj bolje; fant bo naj manj

terpel — majhino bo zbolelo, in vse je končano. Prebodel ga bom! Pavelj sem pojdi!“

Otrok ni hotel prec na besedo iti; ker je pa Bertram večkrat zarjul in ga poklical, se je vender preplašen iz kota priplazil in Bertrama s trepečimi besedami in uzignjenima ročicama prosil rekoč: „Nikar me ne tepi tuji mož, sej ti nisim nič žalega storil!“

Bertram pogleda fanta v lepo, nedolžno obličje, ki je s modrimi očmi, v katerih se je še ena solzica blisketala, odkrito vanj gledal, in v Bertramu se je zbudilo usmiljenje, serce zastarano v dolгих vojskah, se mu je omehčalo. Izpustil je iz roke ratišče (ročaj od meča) ki je že zanj prijel, da bi ga prebodel in tako mehko, kar mu je kosmati glas dovolil, je djal:

„Tépel te ne bom, fantič! gotovo ne, ali umoriti te pa moram. Sim te hotel precej: ker si pa tako priljuden, ti še toliko odloga dam, da še malo pomoliš. Ali znaš moliti fantič?“

„Znam, znam, mati so me naučili,“ mu Pavliček odgovori. Zakaj me pa moraš umoriti? Ali nisi djal, da me moraš umoriti? Prosim daj mi še živeti zavolj matere. Oči bi si mati izsolzili in žalosti umerli, če bi me vmeril. Vse izgrače, kar jih imam, ti dam, moj meč in vse, če me ne umoriš!“

Bertram ni mogel več otroku v oči gledati, moral je oči v tla pobesiti. Ali to ga je kmalo minulo. Terdo zarjovi: „To nič ne pomaga! Kaj so mi tvoja mati mar? Poklekni moli — pa podvžaj, vtegnili bi se verniti, in vse bi bilo zamujeno. Ali češ, ali nočeš?“

„Da, jaz čem moliti, tudi zate hudobni mož, bom molil, če ravno ne zaslužiš,“ mu reče Pavliček. „Ali pa veš, da je umor velik greh, tako velik, da ga sam ljubi Bog ne more odpustiti? Ali si dobro pomislil?“

„Nikar tako neumnih ne tvézi!“ zarenči Bertram nad njim, da si ravno so mu otročje in tako gotovo rečene besede serce obrnile. „Če nočeš moliti, pa moraš brez usmiljenja umreti!“

O ne, ne! reče Pavliček, poklekne pred Bertrama, se oklene njegovih kolen — ne, ti me ne boš umoril! Jaz sim še tako mlad, in sim se zméraj veselil zelenega gojzda, in drobnih tičkov, ki tako veseli v njem prepevajo, in višnjelega neba, in zlatega solnca, in zdaj bi imel umreti, in nič tega nikoli več viditi? Kaj sim ti pa storil, da me umoriti hočeš? Ali sim te kdej zjezil ali pa razžalil? Ali ti ni sim bil pokoren, ko si me poklical? O misli si, da imaš fantiča, kakor sim jaz, in hudoben mož bi prišel, bi ga hotel umoriti,

in nobenega bi ne bilo pri njem, ki bi ga branil, o, ali bi takrat ne želel, da bi tuji hudobni mož prošnje tvojega otroka vslišal? Ah! in zakaj ne vslišiš zdaj moje prošnje?

„Ne smem, fantič! jaz ne smem!“ mu reče Bertram stran obernjen, da bi Pavliček ne vidil, kako so ga te besede ganile. Berž moli, ali tako živim, te prebodem kar brez molitve, in potlej nikar mene ne krivi, če bi ti vtegnil dušo s truplom vred pogubiti!“ In da bi terde besede, ki so bile brez vsmiljenja, bolj poterdil, je izderl meč iz nožnic. In svit ognja je odsvital, kakor blisk, od meča, in Pavliček prestrašen se strese, ko mu v mokre oči zabliška.

„O Bog! zavpije — saj je že kervav tvoj meč! Zdaj pa že vidim, da ne boš imel nobenega usmiljenja s meno. Ah saj tako dolgo me nikar ne umori, da bom še poslednjič matter vidil in se od njih poslovil. To saj lahko storiš neusmiljeni hudobni mož!“

„Nesmem, fantič, pa nesmem! zadržaj Bertram ter kviško blahutne in nastavi meč otroku na persi rekoč: „Mar hitro moli, če hočeš, pa nikar me dalje ne draži.“

Prestrašen povzdigne Pavliček ročici proti nebu prosivši pomoči. Milo zdiha in solze so mu lile po licih in serce mu je tako tolklo,

kakor tičku. Trepeta in poklekne in moli takole: „O ljubi moj Bog, vsi ljudje so me zapustili, in jaz sim čisto sam v divjém gojzdu pri hudobnem možu, ki mi žuga me umoriti! Ljubi moj Bog, prosim te, ah, gani mu serce, da me ne bode umoril, in obljubim ti zmiraj tako priden in pokoren biti, da me bodo vsi ljudje veseli. Če me pa ne moreš rešiti, ljubi Bog! me pa v nebesa vzemi, kjer lepi angeljčki igrajo, in pripelji tudi gori mojo mater, da bodo vedeli, kje sim, in preveč ne bodo žalovali, da me je hudobni mož umoril. Hudobniga moža pa pokaraj s svojo jezo, in nikar mu ne daj v nebesa priti, kamor dobri ljudje in nedolžni otroci pridejo, temuč verzi ga v brezen, kjer žvepléni ogenj gori! Ne, ljubi Bog! raje ga nikar, ker preveč boli, če se opeče, kar sim uni dan skusil, ko sim roko med živo oglje vtaknil — ne, kej tako hudega mu vender ne želim, ker pravi, da ne sme drugače in me mora umoriti, — odpusti mu tedaj raje velik greh, ljubi Bog, ali pa ga saj tako zlo ne kazni. Mene pa vzemi v nebesa k svojim angelcom in vidil boš, da bom gori prav priden.“

Ko je to molitvico glasno premolil, je vstal, šel k Bertramu in rekel: „Tukaj sim, hudobni mož, in molil sim tudi, in zdaj me vtegneš

umoriti, če že le drugače nočeš. Bog me bo že potlej v nebesa k sebi vzel, in ljubeznivo mojo mater tudi ne bo zapustil. Vbodi zdaj svoj meč v serce, ná! Nu, ali zdaj pa nočeš? Ali si se premislil?

„Fantič!“ reče zdaj Bertram s trèpečim glasom, da se je vidilo da je globoko ganjen, „ljubi dragi fantič, alj res misliš, da te bom zdaj še umoril, ki si zame, za svojega umorivca, molil? Ne, ne, ne, ne za vse bogastva cele zemlje bi ti zdaj ne mogel več žalega storiti. Pojdi sem, fantič! Bog mi je serce gani, in ki sim te umoriti mislil, te hočem rešiti. Odtod moraš stran iti, daleč stran, proč od strica, ki bi ne nehal, ti po življenju streči, tako dolgo, da bi te spod nog spravil. Pojdi s meno, ljubo dete, in nikar se več ne boj. Matere seer dolgo ne boš vidil, ali vidil jih boš enkrat spet; jaz jih bom varoval in čul nad njihovim življenjem, dokler bom živ! Pojdi dete! tukaj te ne smejo dobiti; tvojemu stricu se mora povedati, da si mertev, in on mora tega prepričan biti sicer bi ne bil nikoli življenja svest. Poterpi — in kadar boš do moža dorastel, boš močen in pogumen, kakor mislim, da boš kdej, bom k tebi nazaj prišel, te hudobnemu stricu nasproti postavil, da posedesh svoj delež, in prepodiš roparskega tiča, ki te je iz gorkega

gnjezda pregnal. Pojdi s meno, dete — noben lašček ti nima iz glave pasti, in Bertram, ki mu je Bog s tvojo molitvijo zastarano serce oméčil, te bo zanaprej tako zvesto varoval in rad imel, kakor te je dozdej sovražil! Gospod, gopsod, moj Bog, odpusti mi dolg in pozabi moje grešne zaveržene misli za moj resničen kes! Pojdi ljubo dete! dokler si v mojem varstvu, si tako brez skerbi, kákor bi bil doma v očetovih rokah!„

„I, Bertram, kako zdaj vse drugač govoriš, kakor popred!“ reče Pavliček močno vesel, in ga je prijel za debelo žuljavo roko. „Ti me tedaj ne boš umoril, temuč rešil me boš? Ti si djal tudi mojo mater varovati in braniti, da se jim nič žalega ne zgodi? Po tem takem si pa ljubi, dober, priljuden mož, in si me le strašil? Pojdi greva k materi in k očetu! Povedal jim bóm, kako dober si ti, in mojega hudobnega strica bomo pa iz grada spokali.“

„Bomo ga, če je božja volja, enkrat, Pavliček!“ reče Bertram. „K očetu in materi pa zdaj ne moreva iti, ljubo dete, ker tvoj oče niso več živi, in tvoja mati je preslaba, te varovati. Tvoj hudobni stric, ki ti je očeta ustrelil, bi tudi tebe in mater umoril, če bi blizo njega bila. Ali si me razumel, Pavliček?“

„Da, že razumem;“ odgovori ihteče fantič.
 „Ljubi moj oče so umerli, in moja mati in jaz bi morala tudi umreti, če bi me ti daleč stran ne peljal! O ti hudobni Brunon! Jaz sim pač vedil, da je hudoben in neusmiljen, če ravno mi niso hotli oče in mati verjeti, in so me zmerjali, če sim nepriljudno s njim ravnal. O Bog, o Bog!“

„Nikar ne jokaj, tvoj oče so v nebesih pri ljubem Bogu, kjer jim je bolje, kakor na svetu – in znanprej bom jaz tvoj oče, in te bom ravno tako rad imel, kakor oče, in k dobrim ljudem te bom pripeljal, kjer je tudi mlad fantič, tako velik kakor ti, ki se bo s tebo igral, in s tebo po gojzdu letal in ti tiče in pisane metulje lovil. Tam ti bo všeč, če ravno ne boš v gradu preprebival, kakor dozday. Ali greš s menó, Pavliček?“

„Grem, serčno rad!“ odgovori fantič, in si obriše solze, ki so mu za umerlega očeta tekale. Vidim, da mi dobro želiš, tedaj grem rad s teboj. Samo mater bi še pred enkrat rad vidil, da bi se od njih poslovil in jim povedal, kako dober mož si ti. Ali smem Bertram?

„Ne gre, ljubo dete! to se ne sme zgoditi,“ mu reče Bertram – s tim bi vtegnil mater v silo globoko nevarnost pahniti. Jaz sam jim bom povedal, da živiš, in da si v varstvu, in kako rad jih imaš. Tudi bom skušal, če se bo

kako dalo, da jih boš preden bo leto okoli vidil. Le zdaj ne, Pavliček!

Pavliček pa prime Bertrama za roke in reče: „Dobro, kar se mora storiti, se mora naglo storiti, to so me oče naučili, in nauke, ki sim jih od očeta prejel, bom spolneval, kar mi bo mogoče. Pojva Pertram, pelji me v tišči kraj, kjer mi bo na tihem živeti, in mojih mater pozdravi stotisučkrat, in reci jim tudi, naj se varujejo in anajo hudobnega strica. Molil bom vsak dan za nje, dokler jih ne bom spet vidil. Le preveč žalostni naj nikar ne bodo, temuč naj pričakujejo, in upajo, da naju bo Bog že spetsnidil, kadar bo za to pravi čas prišel. Zdaj pa le bers greva, da stric ne pride in naju še tukaj ne najde.“

Bertram je nemalo pomišljal – potem pa je vzel fantiča na roke in ga je nesel hitrih nog počez po gojzdu. Ni ga dolgo nosil, in fantič mu je s glavo na persa slone terdo zaspal, in vojščak ga je tako lahko in mehko, skerbno in previdno nosil, da bi komaj skerbna mati tako ravnala. In vender je komaj pred eno uro naj hudobniši misli imel! Kdo bi mu bil pač pred eno uro povedal, kaj se bo zgodilo s njim! Ali se nam ni temu čuditi? Ali ne vemo, da so človeške serca mehke vosek v roci božji, ki je pripraven za sleherno podobo, in ali ni on zdivjano serce terdega vojščaka s otročjo molitvijo omehčil?

Resnično njim, ki se nanj obernejo v potrebah, pomaga gospod, in kdor vanj zaupa, ne bode zašel s pota življenja.

PETO POGLAVJE.

Huda vest zamori veselje.

Deset let ali kej je preteklo in od malega Pavlička se ni nič več zvedilo. Grof Brunon je lastino svojega brata nase spravil; je bil terd gospod podložnim, ki so kdej njegovega brata ravno tako radi imeli, kakor so tega zdaj sovražili. Ojstrost in nečlovčnosti ste vse serca od njega nagnile. Bali so se ga vsi in ogibali, če so ga le od daleč vidili, in serčno želeli starega gospoda grofa Ugena nazaj, čas, ki jim je vsim bil čas veselja in sreče.

Grofinja Matilda je še živela, toda je grozno žalovala po možu in detetu. Ker jo je grof Brunon s silo iz grada in drugih posest pregnal, ker je bila preslaba, se vstaviti terdemu lakomnežu, je šla v mali gradič v sredi gore stanovat, kjer je svoje dni premolila in prejojala. Le stara Marta in nekaj drugih zvestih služabnikov in služabnic je šlo žnjo, ki so le s težo zemljo obdelovali, da so sebe in nesrečno pa ljubljeno gospo

živili. Le redko je grofinja iz grada prišla, in le takrat, kadar je šla v bližnjo vas v cerkev božje besede poslužat, kar je bilo edino nje veselje in tolažba. Večkrat in dokaj je tukaj serčno molila za blagor svojega sinu, ki scer že več let od njega več slišala ni, pa je vender upala, da še na zemlji živi. Misel, da ga bo še kdej vidila, in na svoje matrne persi pritisnila, je ni zapustila, in najraje je tim mislila, ko je gledala iz grada po daljni širokosti, čes drevesne veršiče, ki so se, kakor zeleno morje pred njenimi očmi razširjali do planjave, kjer so ceste, kakor omrežje srebernih nit, vse križem ležale. Po enej tih cest, je mislila, bo enkrat prišel, ki ga tako željno pričakuje, prišel mater iskat, ki na vso moč po njem hrepeni. In marsikrat, ko je vidila jakega mladenča po gojzdu hoditi, se je v njej sladko upanje obudilo, in osrečiven notranji glas jej je govoril: Kaj ko bi te on bil? Ali bi ne bilo mogoče, da bi bil Pavel, ki se je napravil, na pot podal svoje matere iskat? Ali vselej je upanje zginilo, kakor sanje, in zapeljivi glas ni resnice govoril. Fantini so bili v gojzd prišli gnjezd iskat ali pa tičem nastavljat, in za zapuščeno grofinjo se ni nihče zmenil. In vender ni nehala upati in želeti! Sej ji je Bertram, ki je takrat s otrokom zginil, skrivši povedal veselo in tolaživno vest: Ne jokajte gospá! Vaše dete živi,

če je ravno daleč od tod in pri revnih nizkih ljudeh.

Pa je vendar le živ in v zavetju, in Bog ga bode že varoval, da bo kdaj v hišo svojih očetov nazaj prišel. To ji je Bertram povedal, in tih besed ni mogla nikdar pozabiti. Pozneje pa je Bertram na nagloma zginil. Prašala in pozvedovala je po njem, da bi bolj na tanko zvedela od zgubljenega sina, ali Bertrama ni bilo nikjer dobiti. Grof Brunon, ki ga je premagavši se zanj prašala, jej je oistro odgovoril, da je malovrednejš spet potegnil med vojščake. Kdaj tedaj je mogla poterpeti, in počakati, da morda pride boljši čas, ko se bode zvedilo prebivališče ljubljeneega sinu. To upanje jo je samo še na življenje navezovalo, potem ker je vse druge sreče terdi, bližnji sorodnik obropal, ko je mož v boju umerl, ko ji je drugo posestvo in imetje grof Brunon odvzel. Vendar pa še ni nehala pozvedovati po zgubljenem detetu. Star zvest služabnik rajncega grofa Ugon, ki jo tudi v nesreči in potrebah ni zapustil, je šel vsako leto, prec ko so prvi tiči iz daljnih gorkejih krajev prišli, in ko se je prva travica iz zemlje prikazala, iz grada križem svet, je hodil spomladi, poleti in v jeseni daleč okoli, in je povsot popraševal, kamor je prišel, po detetu, ljubem svojem gospodiču, čigar prijazno obličje si je tako

morebiti v serce vtisnil, kakor njegova mati. Ni je bilo doline, ne vasi v gorah, kjer bi ga ne bil iskal, ni je bilo hiše daleč okrog, kjer bi ne bil, in celo daleč po ravnem okoli je vse preiskal in prehodil. Vesel in poln zaupanja je šel vselej spomladi iz grada, žalosten in truden je prišel v začetku zime nazaj, in žalostno zmi-ganje s glavo je grofinji brez besed zadostno povedalo, da je zastonj hodil in iskal. Zdaj pa marsikter dan ni bilo drugega v gradu, kakor tiha žalost, in še le, ko se je pomlad vernila, se je upanje spet zbudilo, in neutruden je spet stari služabnik pot nastopil, ali se vé, spet brez uspeha, spet zastonj. Tudi po Bertramu je tu in tam popraševal, še celó vojščake in druge potvavce. Ali nobeden ni poznal starega vojščaka — ni bilo sluha ne duha več od njega, kakor od mladega grofiča tudi ne. Zatorej je bilo treba trdnega upanja v Boga, da bi se ne obupalo in bi serce ne vpadlo; in to upanje je imela trdno in nepremakljivo Matilda v svojem sercu, in če je njeno dušo velika skerb in žalost napadla, je povzdignila oči, in jezik in serce je govorilo s Davidom: „Ti si moja tolažba v moji revni, zakaj tvoja beseda me oživljuje!“

In to jej je dalo tolažbo v težavah, potrpljivost v revah, in celó veselje v upanju in v srečnem pričakovanju, zakaj, kdor v Boga za-

upa s celega serca, ga tudi božja milost ne bo zapustila ne zamudila, in če bi živel dalje, ko osemdeset in sto let.

Ali je bil pa zdaj grof Brunon srečen, ko je imel bogastvo in veličastvo, ki si ga je s grehom pridobil, ki ga je revnej vdovi, brezpomočnej siroti vzel? Kdo bi to razsodil, kdo bi rekel „da“ ali „ne,“ ki le zunajnega človeka gleda, in ne znotranjega globoko v serce, ki ima v sebi naj skrivniše misli?

In vendar — bil je srečen; zakaj grad, ki ga je na mestu pogorelega sozidal, se je bliskotal daleč po deželi, in po knežkeji dvorani vse v zlatu, se je dan na dan od jutra do poznega večera razlegalo petje in godba, in obilnosti ni bilo konca ne kraja v prostornem poslopju.

Se vé, da je bil srečen! Konji, da jih je bilo le lepo viditi, so restali v hlevih, dokaj pažev in hlapcev je spolnovala vsako njegovo povelje na prvi mig; podložni so mu nosili žita in vina in svitlega srebra na kupe v grad, ter so ga mu pohlevno pokladali pred noge. Prijatlov in tovaršev se mu ni nikoli zmanjkalo, ki so mu zapravljati pomagali, se mu prilizovali, ga hvalili, povzdigovali in ga mogočnega in radodarnega gospoda imenovali!

Zakaj bi le srečen ne bil? Ali ni imel široke gojzde, kjer je bilo dokaj jelenov, dokaj

skačnih sern in sila divjih merjascev? Kakšno je bilo veselje, kakšna radost, kakšna sreča, ko je veselo troblenje v rogove po gojzdu donelo, ko so berzni konji restali, ko so puške pokale in prederzni lovci po gostem germovju za bežečo zverjó derli, dokler je ni sulica prebodla ali krogla prebila, da se je mrtva na tla zvalila.

Res, bogati, mogočni grof, bil je srečen, bil! Le ga pogledjte pri veselici! Terda noč je — luči so k dnu prigorele in le slabo razsvitljejejo družino okoli mize — ali dosti svitlo še goré, da se lahko veselje in radost spozna, ki se grofu iz oči in obraza sveti. Oči se svetijo, lica so rudeče, čelo je gladko, kakor zerkalo, stene se smeha razlegajo. Res, da je večidel gostov po stolih zadremalo — ali nekaj jih še čuje, in med njimi grof Brunon, ki naj srečniše, naj bolj bez skerbi med nje gleda. Sej ve, njegova je vsa veličast, sej ve, da lahko vsak dan tako veselo živi, da jutrišnje solnce prinese nove veselja, da se dan za dnevom versti v veselju in razveseljevanju.

Pač, pač, bil je srečen — ker, kaj si je imel še želeiti k obilnosti razveselevanja in veličastva?

I, nič drugega, ko eno samo, kar ima še celo revež zastonj, če se le Boga bojí in pravično živi; le to eno, to samo, to edino,

kar kakor solnce sreče v naj nižjo kočo vsija;
 kar požirk vode sladi, in suho skorjo v tečno jed
 zmeni; kar delo zljajša in pot raz vroče čelo
 briše; kar sladko spanje da po noči in slamnato
 posteljo v pernato premeni; kar stori oči jasne
 in usta na smeh; kar vlije v žile pogúm, kar
 obupajočemu sercu perute podari in pobitim moč
 deli, da se povzdignejo kviško s perutami kakor
 orli; le to eno mu je manjkalo, in ker tega ni
 imel, je bilo njegovo bogastvo revščina, nje-
 gova mehka postelja ternjato ležišče, njegove
 sladke vina grenek pelin, njegov mogočni grad,
 temna strašna ječa — to mu ni dalo po noči mi-
 ru, ne spanja, ali pa ga je strašilo s divjimi
 neznanimi, groznimi sanji, ki so mu kri v
 žilah ohladile; to ga je preganjalo po dnevi, ka-
 kor pošast, ki ni nikoli od njega šla, tudi ne pri
 veselicah, ki mu je strašne besede na ušesa
 šeptala, ktere so mozeg v njegovih kosteh stre-
 sale, in rudečo barvo raz lica zbrisale.

In to edino, ali si ga ni mogel kupiti od
 revnih, ki ga imajo v obilnosti? Ali ni imel dosti
 zlata in srebra, da bi ga bil zanj dal, kakor za
 svoje berhke konje, za pse in drugo drago pri-
 pravo in orodje? O vse zlato in srebro kraljev
 in cesarjev, vse svitle kamna in dragocenosti,
 vsi zakladi nad in pod zemljo, vse je premalo,
 da bi se zanj kupilo to edino, to eno, kar Bog

slehernemu človeku da celo naj bolj revnemu, in kar mu nobeden mogočnik vzeti ne more, razun, ako ga sam od sebe verže; dobra vest in mir bo žji.

Hudobni pa nimajo miru, in težka vest je vselej naj hujše zlo.

Ravno taka se je godila bogatemu in mogočnemu grofu Brunonu. Dokler je bil med razveseljivanjem v sredi tovaršev, je morda pregnal za kaki trenutek te strašne pošasti, ki mu jih je ranjena vest nakopala; le lahko, da je oglušil rahli glas za kaj časa, ki mu je vedno na ušesa šepetal: Ti si hudobnež, in gospod je svoje svitlo obličje od tebe obernil, da po temoti tavaš — ali kadar je tiha noč prišla, in pripeljala na tisuče lučic, ki na zemljo gledajo — kadar so se ponočne veselice nehale in tovarši domu šli kadar se je sam omamljen in težkega serca vlegel, da bi le eno urico, le eno, eno samo urico mirno in sladko spal, kakor spi pravični — zdaj se je zbudila vest v njem, kakor velikan, zdaj se je približala njegovi postelji pošast njegovih hudobnih del — zdaj je šla mem njega bleda človeška podoba in se je ozerla nanj z očitavnim pogledom, in je kazala s belimi, previdljivimi persti rano na persih, iz ktere je kri kapljala — in fantič, lepo dete, se je dvignil iz senčnatih pošast, in se je vstopil zraven prve pošasti, in obé, obé ste

vanj gledale, in njun pogled je zbadal njegovo serce, kakor s sto meči! Zamizal je, zatisnil oči, da bi strahov več ne vidil — pa jih je le vidil koj s zapertimi očmi, je vidil, kako je njun pogled nepremakljivo vanj vpert. Tudi s rokama je oči zakril ali tudi skozi roke, skozi perste je vidil senčnate podobe, in njegovo serce ga je treslo in kuhalo, kakor merzlica. Zdaj pa je jel na glas kričati, zdaj so prišli služabniki k njemu, ki jim je rekel luč prižgati — in sto in sto luči so prižgali, da se je vsak kot svetil, pa nikjer ni bilo naj manji sledu kake pošasti, in vender, vender — pred njim sta spet stala mož in otrok — nista se dala pregnati, stala sta terdno, nepremakljivo — prav razločno, kakor bi bila živa, ju je spoznal, in stokal in zdihal je pod bremenom, ki si ga je sam naložil, zakaj bile ste podobe moža in otroka, podobe brata, bratovega sinu, ki ga je umoril!

Če ga je pa nazadnje vender prevelika trudnost posilila, da je zaspal, so pa prišle divje, težke, strašne sanje, sanje, ki so mu lase po koncu vzdigovala, in njegove obličje tako zavlekla, da je bilo vse šemi podobno in strašno strašno. In kadar je spet pogledal, ko je solnce veselo na steno v njegovo spavnico prisijalo, ko je jasno petje zgodnih tičkov k njemu donelo, se ni veselil ne solnca, ne na novo zbujenega življenja

lepe nature, ker ah! on ni imel več nobenega občuta za veličast novega dné. Glava je bila težka, oči trudne in kalne, liča blede, udje bresmoči, duša trudna in nepočita. Kar pa hujše ko vse: njegova prva misel ni bila misel na Boga, temuč misel: človek, smert bratova in nje govega sinu ti leži na vesti — kaj bo s tebo? Ta misel mu je ogrenila vsako sleherno minuto po dnevi, in ga ni zapustila celo v družbi tovaršev in v sredi pojedinj.

Ne vem, je bil li grof Brunon srečen, ali je imel uzrok, naj ubožnišega svojih podložnih in služabnikov, ki je skorje od njegovega hleba mirne vesti grudil, zastran tega zavidati? Razsodi ti to, ljubi bravec!

ŠESTO POGLAVJE.

Dečka v gojzdu.

Sonce je svitlo sijalo na nepreštete rosne kapljice, ki jih je jutranji hlad obilno na gojzd in travnik izlil. Po dolinah so se še lahke viš-njelkaste meglice vlačile, na verhu, po gorah in po veršičih visocega drevja pa se je lesketal že jutranji žar, in veselo je donelo sem izmed ze-lenega perja lepo petje veselih drobnih tičkov.

Dva dečka, močna in čversta, sta koračila po gojzdu veselo jasnih oči se oziraje okoli sebe in veselivši se krasote, ki se je na vse strane pred njima razprostirala. Oba sta bila, bi sodil, ene starosti, kej v pet — ali šestnajstem letu; oba sta bila visoke in terdne postave; iz oči se je obéma svetil mladostni pogum, se je bralo na licih cveteče zdravje, oba sta bila enako oble-čena v platnene oblačila. Vsak bi mislil, da sta brata, če bi si bila le količkaj podobnega obraza. Vtem pa si ni sta bila kar nič enaka. Eden nju

je bil lepega, mičnega obličja, rumenkasti lasci so mu mahali na čelo in herbet, in velike, modre oči so se jasno in priljudno po svetu ozirale. Drugi pa je bil boljše zamokel v obraz, čern v lase, in spod čela so se bliskale kakor oglje černe oči. Za roke se deržé sta šla po rosnih tleh proti kraju v gojzdu, od kodar se je gost dim čez drevesne veršiče valil, proti ogelnici.

Molčé sta stopala, eden tiho zamišljen, drugi je pa možko krog sebe gledal, zdaj se ozerl na tiča, ki je v kakem drevesu veselo žvergoval, zdaj za serno, ki od nju prepojena, je hitrih skokov dalje v goščavo pobegnila. Ali kmalo se je naveličal, molčé ogledovati. Kar ogovori tovarša: „Danas si pa dolgočasen Pavel! Kaj pa ti je, da nič ne govoriš? Ali si še jezen na me, da sim ti včeraj lepega ščinkovca spred nosa splél? Jaz ti ga dam, če ga le hočeš.“ Uni pa zmaja s glavico, pogleda spremljevalcu v obraz ter mu reče smeje: „Nikar tega ne misli, Anžek! Ščinkovca ti privoščim s celega serca, sej veš, da lože drugega vjamem, kakor pa ti. Meni vse kej drugega po glavi roji!“

„Kaj pa?“ ga praša prvi. Ali mi boš povedal?

„Nu, jaz mislim in premišljujem, čigav bi bil prav za prav,“ mu Pavel odgovori.

Anžek se zasmaja. „Čigav da si?“ I, čigav si neki, kakor oče v in moj?“

„Ah tako — ti še ne veš, kaj so mi včeraj oče povedali, ko sva sama, jaz in pa oče, pri ógelnici sedela, in ko si bil ti doma, in jesti kuhal, mu reče Pavel. Tam so mi čudne reči povedali.“

„Kakšne pa Pavel? Ali jih smem jaz vediti?“

„Zakaj pa ne? Oče so mi rekli, da še celó moj oče niso, da tudi ti nisi moj brat, da sim jaz drugih ljudi otrok, ki tam zunaj na svetu žive, samo, da oče ne vedó, kjé, in kako jim je imé, ker bi se seer lahko najti dali. To bi ti bil že povedal, pa te ni bilo domá, si šel v gojzd, da bi serno vjel, in si še le domu prišel, ko sim jaz že spal. Jaz sim hudo jokal in prav zlo težko mi je djalo, da ti nisi moj brat; Anžek!“

„O neumne čenče! kaj si pa drugega?“ reče Anžek pol nevoljen in pol zavzet in ves ves radoveden. „Kaj pa so ti oče še povedali?“

I, so djali, da je bilo včeraj deset lét, ko je zvečer njih sorodnik, sej veš, tisti divji Bertram, od ktorega nama so že večkrat pravili, fantiča v hišo prinesel, in jim rekel, otročiča morajo sprejeti in obderžati, lepo s njim ravnati tako dolgo, da bo spet prišel in ga od njih hotel imeti. Je rekel, da je fantič otrok dobrih ljudi,

in mora nekaj časa na skrivnem živeti, dokler se ne odstrani hud sovražnik, ki mu po življenju streže, da bi veliko premoženja dobil. In tvoj oče so obljubili s prijaznosti do sorodnika, in tudi zató, da bi ti, Anžek, tovarša imel, ki bi se s tebo igral tukaj v samotnem gojzdu, so obljubili fantiča obderzati in ga imeti, kakor svojega, kakor dolgo bo treba. In drugi dan je Bertram spet šel, in fantič je neki bridko jokal, in mu naročal, stotavžentkrat mater pozdraviti, in se ni mogel nikakor od Bertrama ločiti, ki je tudi sam imel solzne oči.

Potem pa je moral iti, če ravno je težko šel, in odtihmal, deset celih dolgih let pa niso oče nič več slišali o njega. Ime pa in rod fantiča pa ni povedal in tvoj oče zdaj tudi ne morejo nič vediti. Tisti fantin sim pa neki jaz, in sim neki, so rekli, gotovo imenitnih staršev, že za to, ker sim bil tako lepo oblečen, ko me je Bertram prinesel.“

„To je pa vender le čudna zgodba, Pavliček! reče Anžek ves začuden. Tega ne morem nikoli verjeti, ker sva saj kakor brata skupaj rastla, in te jaz vender tako rad imam, kakor brata. Veš kaj, Pavel! kar vokal in ječal bi, da bi moj brat ne bil! Jaz tudi ne verjamem — to mi morajo oče še enkrat povedati preden bom verjel! Jaz ne grem od tebe, in če bi mi

šlo prav za življenje! Jeli, Pavel, ti tudi ne? Jaz ti bom tudi dal svojega naj lepšega tiča!“

„Kaj vse tvézeš, Anžek! Če tudi ravno brata nisva, priyatla le vender ostaneva, in to je časih še bolje, kakor brata, so oče djali! Res pa mora vender biti, Anžek, oče so mi prav v resnici pripovedovali, in ko sim danas to pre-mišljeval, se mi je tudi zdelo, kakor bi se mar-sičesa spomniti vedil, kar je v davnih časih bilo. Se ve, da se mi vse le tako zdi, kakor bi se mi sanjalo, pa vender se mi zdi, da sim prebival v lepem gradu, vgrad so pa roparji prišli in so nas pregnali, in Bertram me je hotel umoriti in — pa nak, to so vender le prazne čenče, zakaj če prav pomislim, le ne mora res biti! Kako bi me Bertram res prinesel k vam, če bi me bil mislil pred umoriti? Ne tako ne more biti, in meni se je, menim, le tako sanjalo!“

I, kdo vé?“ reče Anček. „Svoje žive dni nisi vidil gradu, kako se ti je mogoče od njega sanjati? Sej še nikoli s očetom nisi šel po svetu, kadar so šli oglje prodajat! Sej veš, da te niso nikoli hotli, in da sim jaz vselej moral s njimi iti, kadar je bilo treba. Kako ti je le mogoče vediti, kaj je grad in kakšen je, drugače, ako še nisi v katerem bil. Ali se še kaj veš spomniti, kakšno je kaj bilo?“

„I se vč, še tako enmalo! In tvoj oče so mi tudi povedali, zakaj nisim nikoli z njimi smel po svetu iti.“

„Zakaj pa ne?“

„I zato, ker so se bali, da bi me tam huđi sovražnik ne vgladal, od kterega mu je Bertram povedal, in zato so me rajše vselej doma v gojzdu pustili, kamor nikoli nobeden ne pride.“

„To je res, to so oče modro ravnali, tako bi bil tudi jaz storil,“ odgovori Anžek čez nekaj časa, ko je malo premisljal. „Ali, Pavle, kako boš pa zdaj zvedil, kdo so ti prav za prav oče? Lej, sej bi bilo vonder le lepo; če bi jih najdel, in lepi grad, kjer si pred stanoval! Te vsi rogači, Pavle, če bi bil pač ti žlahtnikov sin, ali pa celó kakšnega grofa, in bi ti bilo dano, v gradu prebivati, in konja jezdariti, in bi imel lepe oblačila pozlačene in posrebrene, in vsi ljudje bi ti morali gospodič reči — to bi bila visokost! Potlej bi ti pa ne bilo treba pri ógelnici sedeti, da plamen čez ne švigne, in bi ti več ne bilo treba rok s oglarenjem černiti, in ne žuliti s ceplenjem dreva, in bi jih več ne dobil od očeta za uho, če bi se pri ogelnici prav ne obnašal — grom in strela, Pavle, potlej bi kar v gojzd jezdil, in bi se ne bilo treba s perstom dela dotakniti! To bi bilo pač veselje, jeli?“

„Pavle se je smejal in djal: Če sim ktere-
ga grofa sin, potem, lej ga, mi ni treba v gojzd
hoditi oglje žgat — potlej bom v gradu!“

„I sej res, ti neumna butica!“ reče Anžek
in je žalosten s glavo zmajal. „Slišal ti — reče
čez nekaj časa — če je pa taka, pa skor raje
vidim, da bi ti ne bil grof, zakaj če bi enkrat v
grad prišel, bi te le lahko več ne vidil, in to bi
bilo prežalostno, prehudo za me! O Pavle, to
mi skor serce pobije, če nato mislim!“

„O ti neumni Anžek ti, saj majčkino pa-
meti imej;“ mu Pavel reče in ga za roko prime
in terdneje stisne, ga pogleda v kalne oči, v
kterih se je solzca lesketala, ga celó objame in
poljubi — „ti ljubi Anžek ti neumni,“ — še en-
krat reče — ali meniš, da bi sam v gradu sta-
noval? E, potem takem bi ga raje ne imel, bi
raje vse svoje žive dni pri tebi v gojzdu bil in
oglaril, kakor oče, če bi jih imel še toliko za-
huh dobiti pri učenju — bi raje nikoli po svetu ne
šel ko tebe in tvojega očeta ne imeti in sam ža-
lostno živeti! Ne Anžek! ako sim grof, moraš
ti ravno tako v gradu zapovedovati, kakor jaz,
in naj lepšega konja jezdariti, in tvoje oblačila
morajo še bolj zlate in sreberne biti, kakor moje!
Nu, ta bi bila lepa, da bi mogel brez ljubega
očeta, in brez ljubega brata, pri kterima sim
veliko let prebival, živel, jedel in pil, da bi brez

vaju mogel biti, ako bi se mi sreča nasmejala! Kaj še, Anžek — in če bi nami Bog sto let dal, homo le fletno vkup ostali. In kdo vé, ali je Bertram resnico govoril, ali pa če ni očeta naplahtal. „To vtegnè tudi biti Anžek se je zdaj spet razvedril. „Nu — reče in ga strese za roko — nu, priljuden si pa na vsako vižo, če ravno ne boš iz oglarja grof ali knez. Pa bi bilo vender le fletno, če bi bil. E pa kaj, več nočeva misliti na to, bova raje očeta prašala, kaj oče porekó. Ali pa so ti že morebiti povedali?“

„So mi, so mi!“ reče Pavel. Oče so djali, težko, če ni v vojski umerl ali pa kje drugod, ker ni nikoli več nazaj prišel, in menijo, da bi zdaj dobro bilo, če bi se napravil in šel po svetu matere iskat, dokler bi jih ne dobil, ker oče so mertvi, ali pa saj grad, kjer sim prav za prav doma. Oče menijo, če bom grad spet vgladal, se bom že spet spomnil, in sej tudi povsot, kamor bi prišel, lahko prašam, če ni tu ali pa tam kdo mali fantič zginil, in če bi vtegnil na pravi kraj priti, bi se že ljudje spet spomnili, ker se saj koj tako brez vsega sledu otrok žlahtnih staršev ne pozabi. Pa so mi spet rekli pomisliti, da je nevarno, preveč popraševati, ker je mogoče, da sovražnik, ki mi po življenju streže, še živi, in se je še bati; so rekli, da naj le prav dobro pomislim in potlej še le sklenem, ker menim,

da bilo naj bolj prav. Goniti me nočejo, so djali, zaderževati pa tudi ne, ker je le mogoče, da vdaljnem svetu srečo najdem. Vidiš, Anžek, taka je. Zdaj pa še ti povej, kaj bi ti na mojem mestu storil. Jaz sam prav ne vem, ali bi ostal ali šel, pa menim, tega drugega ni krivo, kakor samo to, da tako težko tebe in očeta in lepi zeleni gojzd zapustim.“

Anžek je zmigal z glavo in tiho dalje šel, in Pavel je ravno tako tiho poleg njega stopal. Še le čez dolgo je djali: „Veš kaj, Pavel, če bi bil jaz na mestu tebe, jaz bi doma ostal, in počakal, kaj bi prišlo. Vidiš, res je lepó, velikgrad imeti in mogočen gospod biti, ali če je pa treba še le gradu iskati in pri tem morda celó ob življenje priti, je pa spet čudna! Vidiš, bi že bilo, če bi le vedil, kako je bilo očetu ime, potlej bi bila pa že druga! Tako moraš pa od kraja do kraja po svetu laziti, ker je povsot že vojska, umor in pobji; si boš moral kruha prositi pri tujih, ki te bodo morebiti suvali in topli, boš moral lačen in žejen biti, po noči v gojzdu ali pa na planem pod milim Bogom spati; se poleti potiti in pozimi prezéhati, in vender na zadnje ne boš dobil, kar si iskal — ali pa, če bi dobil, kar pa težko verjamem, ker svet je hencano velik in daleč daleč za gojzdom, bi ga le enkrat vidil — če bi dobil, imaš pa spet starega

sovražnika na glavi, ki te bo berača vjel in te bo v ječo vtaknil, in živa duša ne bo vedila, da te je spod nog spravil. Ne, Pavel, jaz bi že počakal. Če je Bogu všeč, te bo že k tvojim ljudem pripeljal.“

„Morebiti, da imaš prav, Anžek, pa tudi ne!“ mu reče Pavel premišljeno. Bova še enkrat očeta prašala, morebiti nama pravo pot pokažejo. Raje bi, se vé, imel, da bi ostal, in s dobro vestjo ostati zamogel, ker mi je v zelenem gojzdu neizrečeno všeč, ki je vsak dan ravno tisti, in vender tudi vsak dan nov. Nu, oče naj razsodijo, in kar porekó, bom storil. Pojdi, hitro stopiva, Anžek, da bova pred vedila, pri čem sva.“

Hitriše kakor dozda je sta šla proti ógelnici, kjer sta očeta dobila čez glavo s delom obloženih. Ogenj v ógelnici, je skušal na več krajih ob enem iz nje šiniti. Toraj je bilo treba naj hitriše pomoči, če ne, bi bilo vse delo in ves trud sò sekanjem dreva in nakladanjem zastonj. Komaj sta dečka silo v gledala, v kateri so oče bili, ki jim je pot s curkoma po obrazu lil od težkega dela, sta pozabila pozdajno govorico popolnoma, in molče in brez očetovega povelja, sta se berš dela lotila, da bi se nesreča še pred začetkom vdušila. Čez pol ure težavnega dela je bilo vse dognano in globoko se oddahnivši so se oče in sinova pogledali, in stari ógljar je prijazno pokimal in

djal: „To pravim, je bila pomoč o pravem času. Dva ročna fanta sta, vama moram reči! Če bi ne bila prišla in mi na vso moč pomagala ne bila, bi bila vsa ogelnica v oglje spremenjena. Nu, zahvalim vaju! Zato pa nimata danas nič dela, in zamoreta po gojzdu letati kolikor in dokler se vama poljubi!“

„Je že prav, oče,“ reče Anžek, „ali Pavel ima še pred nekaj s vami govoriti, to morava pred zvediti, preden kam drugam greva. Nu, Pavel — govori!“

„Prav za prav ni zdaj nič več treba,“ odgovori Pavel. „Ogelnica mi je že povedala, kaj mi je storiti.“

„Ogelnica? praša začuden Anžek. Kaj ima ogelnica s to rečjo?“

„Nu, to je jasno, ko beli dan,“ reče Pavle. „Če bi midva ne bila prišla, bi bilo vse pogorelo. Tedaj so oče najne pomoči potrebovali tedaj tudi jaz ne pojdem po svetu ravno zdaj, ko bi jim pomagati mogel, ker so me toliko let zastonj redili in živili. Reč je dognana, Anžek!“

Zdaj pa so se jeli prijazno prepirati. Anžek in njegov oče sta djala, da naj nikar zavolj nju dveh od sklepa ne jenja. Posebno pa oče niso hotli nič slišati od tega, da bi Pavel s havležnosti do njih zamudil svoje sreče iskati, in ni dosto manjkalo, da ni fanta zmerjal za take misli.

Pavel pa se ni dal pregovoriti, in je kar na ravnost rekel, da ga morajo s hudo od hiše zagnati, če se ga hočejo znebiti, in še tudi, če bi ga oče s silo gonili, bi ne šel, ampak, če bi ga od spred iz hiše pahnili, bi pa odzad nazaj prišel. S tim je bilo prepira konec, in če so oče ravno mermrali in se jezili, se jim je vender na obrazu vidilo, da so bili v sercu s tim popolnoma zadovoljni.

Saj je Pavlička skor ravno tako rad imel, kakor lastnega sinu, in vém, da bi to mu bilo zelo težko djalo, če bi bil serčni mladenček po svetu šel. Tedaj je ostalo vse po starem, in kakor je bilo viditi, je bilo malo upati, da bi mali oglarček kdaj bogat in mogočen grof bil, ali pa da bi Pavel svojo tako po njem hrepenečo mater kdej našel. Šcer se pa ne vé, kaj še pride. Bog ljudi časih po čudnih potih vodi ter k spolnitvi pripelje, in večkrat je to spolnenje bližje, kakor pa kraktovidni človek meni. Oče in oba fantiča so bili tih misel, da bodo vse žive dni v gojzdu, kakor dojdaj že davno sem, in vender se je imelo kmalo vse premeniti. Bomo slišali, kako se je godilo.

SEDMO POGLAVJE.

Slišali bodete vojske in krik vojsk.

Enega jutra kmalo po zadnjem pogovoru so vsi trije, oče in fantiča novo ógelneo napravljali. Kar so slišali sem od daleč votlo bučanje brez prenéhanja, ki je bilo še naj bolj daljnemu gromenju podobno. Od konca so tudi mislili, da gromi, in če ravno je bilo jasno in je solnce sijalo, in kamor so gledali, nikjer meglice zagledali niso, so vendar oče hitro delati opominjali, da bi jih pred dokončanim delom na naglem hud liv ne vjel.

„Le urna bodita!“ so rekli. „Veni uri bo storjeno, in potlej naj zastran mene dež gre, kolikor hoče, posebno ker že dolgo gojzdi in polja niso nič pomócene.“

Ni bilo treba fantiča spodbadati, obá sta spešno in neutrudno delala, in preden je še ura pretekla, je bila že ogelnca končana. V delji pa je še zmirom gromelo in bučalo in vendar še zmiraj ni bilo nobenega oblaka na nebu vgle dati, in tudi viharja in nevihte, ki se vselej

s tim naznanuje, ni bilo nikjer zapaziti. Perje je mirno podrevju viselo, in ni je bilo sapice, ki bi z njim šumljala.

„Otroka, rečejo oče, ko so nekej časa nenavadno bučanje poslušali, to ni gromenje, to se je moglo kej družega od zunaj vneti. Sama poslušajta! Votlo bučanje si je zmiraj enako, ni mečje ne terše, neprenehoma buči in gromi, in se vedno od ene strani sliši. Huda ura pa nikoli tako dolgo na enem mestu ne ostane, ali bi se bila že bolje k nam približala, ali pa stran odmaknila.“

Dečka sta poslušala, in rekla, da imajo oče prav. Gojzd se je razlegal od veršenja, in zdelo se je, da se celó zemlja stresa.

„Zdej pa že vém, kaj je“ — rečeje oče — gotovo je bitva na planjavi pred gorami, in bučanje, ki se sliši, ni od groma, kakor smo mislili, ampak od topov. Mili Bog, tedaj se je vojska tudi v naše dozdamirne kraje privalila!“

„Bog vé, oče, če je bitva ali ni,“ reče Anžek. „Morda je pa vender le huda ura, ki se je med gore zavlekla.“

„To ni mogoče, rečejo oče,“ kadar je huda ura, vse križem gromi, in buči, in hrušči zdaj bolj tiho, zdaj bolj glasno, ali to gromenje se sliši zmiraj enako daleč in enako glasno. Bomo kmalo vidili, pri čem smo. Pojta domu vidva, in

mirno doma bodita; jaz grem gledat, kaj je. Pa da se mi ne ganeta iz hiše, dokler nazaj ne pridem!“

Anžek in Pavel pa sta hotla oba z očetom iti, toda niso hotli nič slišati, in fanta po nepotrebnem v nevarnost pripraviti. Pokorna se tedaj obrneta in gresta domu, oče pa gledat dalje po gojzdu. Že so bili kakih sto stopinj od nju, kar se obernejo in rečejo fantoma, da naj krave in koze iz hleva dalje v gojzd ženeta, ako bi vtegnilo kej zapodenih vojakov blizo priti, da jih ne vkradejo, in še le, ko sta fantiča obljubila storiti, kar so jima rekli, so spet dalje šli.

Pavel in Anžek, čeravno bi bila z očetom neizrečeno rada šla, si le nista upala nepokorna biti. Domú prišla sta gnala s pomočjo zvestega psa krave in koze pol ure daleč od hiše v ozko skrito dolinico, kamor je malokdo priti vedil, ki mu ni bil popolnoma gojzd znan. Potem sta spet nazaj domú šla, sta zakopala malo premoženje očetovo, nekaj denarja in drugih vrednih reči, postavim, dva perstana, sreberne žlice in take reči pod visoko drevo, in jamo sta z zelenim mahovjem zadelala, da bi se ne poznalo; potem pa sta šla pred hišo, kjer sta očeta čakala.

„Zdaj naj pa pride, kogar je volja,“ reče prederzno Anžek, „nič ne bo dobil, razun kakih gorkih čez pleča, če bo le preveč silen in ned-

ležen. Jeli Pavle, ti se tudi toliko vojščakov bojiš kakor jaz?

„Jaz se jih že ne bojim, mu Pavel na to odgovori, in ako eden ali pa dva prideta, se ju še tudi nič ne vstrašiva, bi jima že pokazala, če bi nama kej hotla. Pa kdo se bo za naju otroka zmenil? Hraber vojščak gotovo ne.“

„Kdo vé? reče Anže. — Paziti pa le morava in vsak gorjačo si pripraviti. Oče so rekli, da je med vojščaki dokaj malopridnežev, in oče že vedo. Škodovati ne more, če se preskerbiva.“

Pavel zastran tega ni imel nič reči. Obà sta si naredila vsak gorjačo, ki sta jo zraven sebe na klop položila, in spet poslušala gromenje iz dalje. Pa se jima je že zlo potihnilo zdelo. Časih je bilo vse tiho, da bi se bilo suho perje pasti slišalo, pa se je spet zagnalo. Prenehleji pa so bili zmiraj veči in bolj zaporedoma. Čezeno uro ali kej je vse potihnilo in Pavel je djal, če je bila bitva, je je zdaj menim konec — ali še kej slišis Anže?“

„Nič več — Anže odgovori, „toda prav zdi se mi, da slišim konje ceptati: Čuj Pavel!“

„Res je, pravi Pavel — tam le se sliši! Pa vtegnejo oče biti, da so kakšnega konja vjeli!“

Anžek pa je zmajál z glavo, in oestro pogledal na desno stran, kmalo se zabliška nekaj sem izmed drevja, kakor odsvit od orožja in berž

prijaha popolnoma opravljen jezdec proti hiši. Oglavje in oklep sta bila prahom in blatom zamazana, konj je moker od potu, in človek je v sedlu omahoval in se je še komaj po koncu držal. „Pavel, reče Anže, „taj nama ne bo nič storil; revež je gotovo ranjen — Bog pomagaj, saj bo še s konja padel. Temu morava pomagati, Pavel!“

In Pavel je hitro vstal in šel k jezdecu, da bi mu s konja pomagal. „Fantič — vode!“ reče vojščak, ki je komaj še toliko moči imel, da je s konja stopil. Komaj se je tal dotaknil, je jel opotekati ter je padel.

„Primi konja, Anže!“ pravi Pavel ter je tekkel k bližnemu potoku po vode. Pisker je bil vedno pripravljen, in ni minute minulo, že jo je prinesel. Anžek je pa med tim časom vajet okoli drevesa ovil, in je ravno čelado odvezoval, in jo ravno od vezal, ko je Pavel z vodo prišel. „Revež“ reče usmiljenja navzet, ko zagleda blede obličje mladega vojščaka, katero kervavo je bilo žalostno pogledati. Oči so bile zaperte, lasi so zmeršeni čez čelo mahali, ustnice je imel terdostisnjene in na žalost žavlečene, persi so se komaj vzdigovale, tako lahko in počas je dihal. Pavel ga berž z merzlo vodo po obrazu pokropí in mu zmoči ustnice in Anžek mu je tudi persni oklep odvezal, da bi se mlademu

in trudnemu vojščaku kar mogoče bolečine zljajšale. Čez kej časa odpre oči, pogleda, kakor bi se iz spanja zbudil, mlada postrežnika in pomagavca, se jima hvaležno nasmeja in potem se hitro na vse strani plašen ozre in praša: ali še niso tukaj zasledovavci, terdo za pete so mi pribijali, o Bog in jaz sim moral bežati, ker je bila roka preslaba se braniti, ker je ostreljena!“

Še le zdaj sta zagledala, da bi imela desna roka ranjena biti, ker je bila suknja prestreljena in je kri po rokavu tekla. Pavel je berž ruto vžrel in rano obvezal, kar se je hitro storiti dalo, in Anže ga je tolažil, da se ni sovražnikov bati, ker ni nobenega viditi, in ga tudi nihče najdel ne bo, če bi vtegnil kdo v hišo priti. Tudi mu je dal iz piskra piti, ker je bil zelo žejen viditi.

„Bog vama poverni, dobra fanta,“ se jima zahvali, ko je globoko po sapo šel, pisker stran postavil in jasneje dečka pogledal. „Bog mi je dobro hotel, da me je semkaj pripeljal. Če bi vaju ne bil dobil, bi moje življenje gotovo dolgo ne terpelo. Le pusti roko, dobri fantič! Že čutim, da šim precēj bolj, in kakor se mi zdi, je kost cela. Oj to je bila strašna bitva, in Boga naj zahvali, kdor jej je srečno odšel.“

„Tedaj so oče le prav imeli, bitva je bila v snožju gore!“ pravi zdaj Anže. „In kdo je premagal, gospod ofizir?“

Mladi vojščak je počakoval z odgovorom, in vidilo se mu je na obrazu nekakošno sumenje. Pavel, ki ga je dobro ogledoval, je berž vganil, od kod in zakaj te sum in dobrovoljno reče: „Le kar brez skerbi povejte, gospod ofizir! Mi smo tukaj mirni, pokojni ljudje, ki nam ni mar, kaj se zvonaj po svetu godi, in bodite na čigar koli strani, mi ne bomo zvami ravnali, kakor s sovražnikom, temuč kakor z revnim ubožnim kristjanom, kakor je naša naj perva dolžnost. Kajne Anže?

„Se vé, da, to je gotova!“ pravi Anže. Kaj, prijatel ali sovražnik! Kdor pomoči potrebuje, je vselej naš prijatel. Le kar na ravnost povejte, gospod ofizir, kdo je premagal.“

„Cesarski general,“ reče vojščak, „strašni Wallenstein, ki se mu nobena hrabrost in nobena človeška moč vstaviti ne more. Vsa naša armada je pokončana in razkropljena. Ogerski konjiki podé bežéča, in gorjé mu, ki jim pride v pest. Varujta se jih, zakaj, če zvedo, da sta mi pomagala, bi vaju trašno in nečloveško mučili.“

Pavel reče: „Jim skor ni mogoče zvediti. Semkaj težko kdo zajde, in če tudi kdo pride, vas bova že tako skрила, da mora prederto bistro oko imeti, kdor bi vas našel. Ali ste dosto močni na konja iti, gospod?“

Ofizir je skušal vstati. Šlo je, čeravno s težo. Ali na konja ni mogel. Anžek je tedaj prijel konja za ujzdo, in Pavel je djāl ofizirju, da naj se nanj opre, in šli so počas v tisto ozko in skrito dolinico, kamor sta pred krave in koze gnala. Čeravno ni bilo daleč, so vender celo uro hodili, preden so tje prišli, ker je ranjeni vojščak spehan in truden večkrat počivati moral.

Konju sta ujzdo in sedlo odvezala in ga spustila po travi. Ofizirja pa sta peljala v skalnato votlino (duplo), kjer sta mu z mahom in suhim perjem berž postlala. Ofizir se jima prijazno zahvali, se vleže in kmalo zaspi.

Zdaj pa Pavel Anžetu reče: „Naj mirno spi, midva greva pa spet domu pogledat. Morebiti so že oče prišli in ne bodo vedeli, kam sva šla. Berž hodiva, Anže! Preden se ubogi vojščak prebudi, mu že lahko juhe skuhava, ki ga bode okrepčala. Kaj pa ti praviš?“

Anže je pokimal in hitrih nog sta šla k og-larnici. Bliže pridši sta zaslišala od daleč glasno vpitje, naglo izrečene, jezne besede in vmes očeta, ki so prosili in tolažili. Vstrašena se fanta pogledata in oba kmalo rečeta: „To so vojščaki, ki ofizirja iščejo. Da bi le očetu nič hudega ne storili!“

Hitriše sta stopala in kmalo sta prišla do hiše. Štir ali pet vojščakov je stalo pred vežjo,

so terdo v očeta vpili in tako terdo obraza sable sukali, da sta se fanta prav zlo bala, da bi jih hudo ne ranili.

„Nikar ne taji oglar!“ zareži eden iz med njih nad očetom. „Tukaj memo je moral priti, in ti si ga gotovo skril! Pokaži ga, cigan! ali moja sabla te po glavi primaže, da ne boš vidil ne slišal!“

„Jaz nič ne vem od njega odgovori stari oglar. In če me na drobne kosce soséckate, vam ne morem nič povedati. Tu je moja hiša — preiščite vso, in če kej najdete, storite zmenoj kar se vam zdi!“

„Vojščaki se pogledajo ne vedli kaj storiti. Oglarjeve besede so se jim tako resnične zdele, da so komaj dvomili, ali je res ali ne, kar je rekel, in vender jim je težko djalo, da jim nekaj vrednega ušlo.

„Ali človek,“ reče vodja male trume, „tukaj memo je moral priti; drugač nikakor ne more biti, in ti si ga gotovo vidil. Le nikar ne taji, povej pravico, in nič hudega se ti ni bati!“

Oglar je zmigal z ramama, in je še enkrat ponovil, kar je pred povedal, in pristavil, da je komaj pet minut, kar je domú prišel. Razkačen, da se je tako golufal, ga buti vodja na persi rekoč: „Laže, laže! Preiščite hišo in kraj okoli, in če ga dobimo, potem mu pa Bog pomagaj.

Le pojte iskat, jaz ga bom stražil, in gotovo mi ne bode ušel!“

Drugi vojščaki so se skrili v hišo in v bližnjo goščavo, kjer so vse, kar se je naj bolje na tanko dalo, preiskovali. Pavel in Anžek sta tihoskrita tičala, od kodar sta vse gledala, kar se je godilo.

Po očetu bo — pošepeta Pavel Anžetu na uho — če količkaj ofizirji oslede. Skočiva nanje, zagrabiva jih. Dva sta v hiši in preden iz nje prideta, smo tri že pomahali, in unih se nam ni več bati!“

„Ne, ne, to je nevarno!“ reče Anže. Le kar v miru bodiva; če bo treba jim bom že drugač pokazal. Ete, lej, ta pa ni dobra!“

Eden vojščakov je prišel na tisto mesto, kjer je popred ofizir raz konja stopil, tu je zagledal znamenja konjskih pódkev, ki so bile v travo vtisnjene, in kri, ki je na tla tekla in nazadnje še celó čelado mladega vojščaka, ki sta jo v hitrici fanta sebo vzeti pozabila. Ker je jel glasno vpiti, so precej uni vojščaki pristopili, in prevzetno možko je vzel njih vođja čelado v roke.

„Nu, pes, ali boš zdaj še tajil, da ni bilo grofa tukaj!“ je zarjul v prestrašenega oglárja. „Zdaj spoznaj, ali kar se mi več ne ganeš živ iz tega mesta? Kam si ga skril, malúh ti?“

„Jez ne vem nič od njega! — reče oglar — kakor gotovo je Bog nad nami, jaz nič ne vem — in v poterjenje svoje nedolžnosti povzdigne roke proti nebu — Mučite me in umorite, ali zastonj pričakujete, kej od mene zvediti!“

Vojščaki mu niso verjeli, ali pa, če so mu verjeli, so hotli raj jezo nad njim, nad nedolžnim ohladiti. Psovali in bili so ga, semtertje suvali, po njemu hodili, in jezni, kakor bi ga umoriti hotli, nad njegovo glavo sable sukali. Oglar je moral vse tiho terpeti fantiča pa sta skrita s zobmi škripala, ker jima je to strašno ravnanje z ljubim očetom serce kuhalo, in Pavel je že po kamen segel, da bi ga bil med divjake vergel, ali Anže ga naglo vstavi in mu kamen vzame rekoč: „Tako ne — ali imaš nož pri sebi?“

Pavel pomiga in ga iz žepa vzame. Anžek ga mu iz roke potegne rekoč: „Pojdi, greva, jim bova pokazala drugač ravnati!“

Blizo pri hiši so bili konji privezani za uizde, konj k konju. Te je Anže vgledal in se k njim splazil med tim, ko so zdivjanci očeta terpinčili. Prereže dvakrat vajete in poščuva psa v konje. konji se splašijo in divjajo na vse strani. Anžek pa reče Pavlu: „Zdaj le hitro stran, če naju vgle-dajo, bodo prec vedili, da sva midva konje za-podila in slababi se nama vtegnila goditi.“

Naglo sta šla v gojzd in po drugi poti spet nazaj. Vidila sta, da se je izšlo, kakor sta mislila, pa ne, kakor sta želela. Trije vojščaki so še konje po gošči lovili, dva sta pa pri očetu ostala, ki so na tleh sedeli; ali so bili zvezani ali ne, nista mogla razločiti. Tiho premišlujeta, kaj je storiti. Sta mislila, da bodo oče zbežali, ali golfala sta se. Toda na mestu petih terdnih korenjakov sta zdaj le dva, ki sta jih z očetovo pomočjo že premagati upala. Ali oče se niso ganili. Glavo so imeli z rokama podperto ter na tleh sedeli, in vojščaka se nista ganila od njih.

Pavel pravi: „Bliže morava iti. Ko naju bodo oče v gledali, bodo že vedili, kaj imajo storiti.“

Anže pokima in oba stopita iz za germovja, kakor da bi se prav nič ne bala. Se ne dosti za vojščaka zmenivši stopita na ravnost k očetu. Oče jima pa rekó: „Le stran pojta; tukaj vaju nič dobrega ne čaka. Meni so ti trinogi že noge zvezali in me strašno terpinčili, in z vama tudi ne bodo čedniše ravnali, če ravno sta mlada. Bežita, pravim, tecita, in nikar se tim neusmilnikom vjeti ne dajta.“

„Bi le rada vidila, kdo nama bo kej storil!“ reče Anže in stopi prederzno s Pavlom bliže. Kdo vas je zvezal, oče? Ali ste tim ljudem prederzno hudo storili, da tako z vami ravnata?“

„Nič, ljubi moj, čisto nič — žlahtnega po-
bežneka iščeta, ker je veliko plačilo obljubljeno
temu, kdor ga dobi, in mene silijo, da jim mo-
ram kar povedati, kam se je skril. In vidva saj
vesta, da me celo jutro domá ni bilo.“

„Se vé, oče!“ odgovori Anže in gre pre-
derzno k vodju, ter ga prederzno popraša: „Kaj
tukaj iščete, gospod? kdo vam je rekel z mir-
nimi ljudmi tako neusmiljeno ravnati? odvežite
očeta, ali bote vidili, da se znamo braniti,
gospod?“

Vojščak se na glas zasmaja na tako žu-
ganje, in terdo reče: „Tiho bodi, poba, ali ti
bom dal meč pokusiti. Stran od jetnika! Slišal?“
Anže ni slišal, ali prav za prav slišati ni hotel.
Pripravno se je pomešal med vojščaka in očeta,
in je jim nož v roke spustil, s katerim je pred
konjem vajete prerezal. Pavel pa je med tem
tiste dve gorjači prinesel, ki sta še na klopi le-
žale. Preden je pa nazaj prišel, se je Anže že
z vojakom sprijél. Scer mu je že iz glave kri
tekla, kamor ga je bil vojščak s sablo oplazil,
ali pogumen kakor lev se oklene roke, da ni
mogel več s sablo mahati. Zdražen od napada,
ki se ga od tacega fanta nadjal ni, seže z le-
vico po bodalu, da bi ga fantu v serce porinil,
kar ga Pavel z gorjačo pribriše, da se mu je
koj v glavi zvertelo. Anže ga verže na tla in

oče, ki so se med tim oprostili, napadejo unega vojščaka, mu meč vzamejo, in ga tako na tla butijo, da je obležal ne zaveden ali je živ ali mrtev in priskočijo dečkoma na pomoč. Ali ona je nista več potrebovala. Terdo k tlam sta sovražnika tiščala, in ga v ravno tisto železje oklenila, v katerem so bili popred oče. Zdaj so premagali in tih dveh se ni bilo več bati.

„Ali zdaj pa le od tod!“ rekó oče, „tih smo se scer znebili, ali uni vtegnejo vsak čas nazaj priti, in sreča bi nam ne vtegnila se nič več tako milo skazati. Le kar naj hitriše od tod stran!“

Ni bilo dolgo premišljati. Vsi trije so v gojzd pobegnili. Že so menili, da so sami in rešeni, kar počí puška — oče zavpijejo in padejo na tla.

„Oče, za božjo voljo, pa saj niste zadeti!“ zaupijeta oba.

„Zadet — do smerti“ — slabega glasu rekó. „Krogla je šla skozi persi; bežita bežita — moj blagoslov vaju spremljaj — bežita, in Bog vsigamogočni vaju sprejmi v svoje varstvo! O Gospod! v tvoje roke —“

Več ni so mogli izgovoriti besed: izročim svojo dušo. Glas je zaperlo, terdo stisnejo sinoma roke — potem deleč po sapo sežejo — po celem životu se stresejo, in — umerjó.

Glasno sta jokala otroka in tarnala. Umorevec je zaslišal njino žalostno jokanje in vest se

močno v njem oglasi. Nič žalega fantoma nestori in zajaha memo njih po gojzdu k hiši, kjer je svoja tovarša, enega omamljenega, enega pa zvezanega našel. Zvezani je rjul, klel in razsajal. Tovarš mu železje sname in reče: „Tiho bodi, sim te že osvetil. Ogljar je mertev, jaz sim ga ustrelil.“

„Ali fanta,“ zarjovi, „tudi tadva psa morata umreti.“

„Prepozno je, ušla sta! reče vojščak. Kdo jih bo po divjem gojzdu iskal?“ „Če ni drugač, jima bom pa hišo zažgal,“ je rjul zdivjanec. Naj pa gledata, kje bota streho in očeta našla!“

Ni pazil na tovarša, ki ga je svaril, zažge prazno kočo, in kmalo je bila vsa v ognju in kmalo tudi je ni bilo drugega, ko kup pepela in žerjavce.

Svit ognja je una vojščaka iz gojzda privabil k tovaršem. Molčé so zijali v pogorišče, potem so zasedli tiho zopet najdene konje in so šli nazaj po poti, po kateri so mirno družino pokončat prišli. Taka se je godila ob času tridesetletne vojske.

OSMO POGLAVJE.

Kdor je pobožen, dobí tolažbo od gospoda.

Kdo zamore britkost in bolečino popisati, ki sta jo Anže in Pavel občutila, ko sta klečala pri mertvem truplu tako ljubljenega očeta, ki ga jima je nemila osoda tako naglo, ko sta mislila, da se ni nobene več nevarnosti bati, vzela in umorila! Solze so jima kapale na blede obraz merliča in nobeden ni mogel tolaživne besede drugemu reči. Da se je noč storila, sta bila pri mertvem truplu odvzetega očeta. Še le zdaj sta jih vzdignila in nesla domú. Ali tjekaj prišla sta našla hišo pogorelo. Če bi bili oče živi, vem, bi bila gotovo v tej novi nesreči žalostna; ali zdaj sta komaj na to mislila. Grozna žalost očetove smerti je zatopila manjo zgubo hiše, kjer sta marsiktero tiho veselje vžila in vživala in vesele ure preživela. Čmu bi jima bila zdaj hiša, ker je nje gospodar več ne potrebuje? V gojzdu jima saj ni bilo ostati! S čim bi se bila tu živila? Za oglarijo sta bila še preslaba

in premlada; če ravno sta bila za take leta krepka in močna mladenčca, vender njuna moč je bila preslaba visoke drevesa posekovati, debele debela klati in polena prav v oglenco skladati. Brez očeta jima hiša ni nič pomagala, to sta oba spoznala, in zato jima je zguba hiše tudi malo k sercu šla. Ko sta pogorišče v gledala, sta le žalostno z glavo zmajala in Anže je djāl: „Malopridneži, tudi hišo so požgali! Pojdi Pavel — deni očeta lahno v travo, v travi bodo ravno tako sladko počivali, kakor v postelji. Da je noč mokra in hladna, ne čutijo več.“

Dalje ni mogel govoriti, solze so mu obraz zalile, ki so se vedno iz oči vderale. Tudi Pavel je jokal in zdihaj. Položila sta drago truplo tamtje v travo, kjer je naj več rožic cvetelo. Vsedla sta se jim k glavi, sta se jih oklenila, in celo noč oklenjena deržala. Kmalo so jima nebesa poslale tolažbo v spanju; v zdihu in v joku sta zaspala in sta se še le zbudila, ko je v bližnjem lipi drozeg jel svojo jutranjo pesem prepevati. Naj večo, naj grenkejšo, naj grozovitnišo bolečino, ki ju je terla zavolj zgube tega, kar jima je bilo naj dražje na svetu, je spanje olajšalo, naj ostrejšo zelo, ki jima je serce pikalo, je zatomunilo. Poljubila sta za večne časa omelkle usta, ki so jima tolikanj prijaznih in podučljivih besed govorile; in čeravno so se jima

spet solze vlile, sta vender bolečino premagala in jela misliti, kaj jima je storiti. „Kaj bo znama, Anže,“ reče Pavel in si obriše z desnim platenim rokavom solzne oči. „Kaj nama je početi? Nič več ne vem, kaj je storiti, ker nama oče nič več sveta ne morejo dati.“

„Kaj naju bo to skerbelo, kar se ima prihodnje zgoditi? mu odgovori Anže tiho in žalostno. Kar imava naj pred storiti je, da očeta pokopljeva. Vse drugo se bo že samo dobilo. Po lopate greva na vert, in potlej bova pod koščato lipo, kjer so oče tako radi zvečer sedeli in tako radi tičke peti poslušali, ki so med vejami žvergovali, grob skopala.“

Fantiča sta vstala, sta prinesla lopate in pridno jamo kopala. Čez nekaj ur je bila dosti globoka, dolga in široka. Djala sta lopate stran, in šla sta molče globoko v sercu žalostna tje, kjer so oče ležali — v rožicah na travici.“

„Težko mi dé, da jih morava v černo merzlo zemljo položiti. Tukaj — reče Pavel — tako mirno in lepo ležé. Ko so bili živí, so vselej za počivališče takega mesta poiskali, kadar so delati nehali, vselej takega počivališča med cvetlicami v zelenej travici.“

Anže je počas z glavo zmajal. „Ne gre — pravi — vjede in lesice bi prišle, če bi jih tukaj pustila.“

„To je pa res,“ reče Pavel, in oba sta se pripognila, da bi posvetno truplo, setev za večnost vsejano, v krilo zemlji položila. Ali še enkrat se Pavel kviško sklone in reče: „To pa še vender lahko storiva, da cvetlic natergava in njih grob nasteljeva — potlej imajo prav mehko postlano!“

Anže pokima in reče: „In travo in cvetlice tudi potreseva nanje in na ljubo blede obličje.“

Naglo sta šla in natergala naj lepših gojzdnih cvetlic in trav. Š njimi sta posula zadnje spaljšče dragega očeta, in lepó okrepčalo ju je to delo, ko sta vse čedno vredila. Potem sta djala očeta s solzami v očeh v jamo. Na obličje sta djala naj lepših rožic, sta pokrila z veliko zelenimi vejicami na zadnje truplo in še. le po tem sta jih zagrebla. Malo gomilico sta nakopičila iz zelenih rušenj, in okoli in okoli sta nasadila divjih rož, ki sta jih iz gojzda prinesla. To jima je bolečino olajšalo. „To bo lepa lopa, ko bodo drevesca dorastle, in njih veje se čez grob sternile,“ reče Pavel. „Marsikteri tiček bo v nje gnezdo nanesel, in marsikaka vesela pesem bo donela noter v grob. Kadar spet sem prideva, bova prec našla, kje so oče pokopani; na rožnati lopi bova spoznala.“ Anže pokima. Oba poklekmeta na grob in molita za dušo rancega; in tudi zase, da bi se ju revnih zapuščenih sirot usmilił.

Zdaj sta vstala v sercu potolažena, in Anže je tudi rekel, da se prav oživljenega in okrepčane-
nega čuti po molitvi k nebeškemu očetu.

„Ravno taka je z meno,“ reče Pavel. Ko
sva molila, se mi je vedno zdelo, da so oče
zraven naju stali, in nama v vsem prav dali, kar
sva govorila. Prava dobrota je vender za serce,
da se zamore k Bogu moliti, in da zamoreva,
sva od očeta prijela, ki so naju tako pridno učili,
Boga spoznati in ljubiti s cele duše in s celega
serca. Jaz sim vesel in potolažen v gospodu,
sej vem, da je najno molitev vslišal in se naju
usmilil.“

„Gotovo je, ljuba revna otroka, naj se vama
je zgodilo, kar bodi!“ je zdaj sprègovoril nekdo
terdo zraven nju dveh; in ko se Pavel in Anže
ozreta, zagledata ptujega, mladega ofizirja, ki
sta mu včeraj rano obvezala, in ga v varno za-
vetje skrila. Še je bil nekoliko bled viditi, ker
se je včeraj preveč v bitvi spehal; ali oči so se
mu prijazno svetile, in gledale fanta, ki ju je
celi čas pogovora poslušal. „Ali povejta mi, kaj
se je vender zgodilo, da sta vsa objokana? Koga
sta pokopala? Zaupajta mi in povejta mi vse.
Pri ljubem očetu nad nami, kakor me vidva v
veliki potrebi zapustila nista, vaju tudi jaz ne
bom zapustil, ako sta pomoči potrebna.“

Bliže sta stopila k prijaznemu mladenču, ter sta mu solznih oči in preterganih besed povedala, kar se je včeraj zgodilo. Pazljivo je poslušal mladi vojščak, in ko je vse zvedil, je pomilovavno in globoko ganjen rekel: „Uboga otroka, tedaj sim jaz vse nesreče, ki vaju je zadela, kriv, čeravno nehoté in brez naména. Zlo mi težko dé, da me je pot k vašej hiši pripekljala, in rad bi dal svoje življenje, če bi se dal s tim vajen oče spet obuditi. O zakaj me nista na pomoč poklicala, ker sta saj vedila, da so le prišli mene iskat. Meni bi se sicer nič ne bilo zgodilo, razun, če bi bil ene tedne zapert, in vajnemu očetu bi ne bilo treba umreti.“

Anže in Pavel sta lahko z glavama zmajala. „Tega bi ne bili oče nikoli odpustili, če bi bila gosta sovražniku izročila, reče Pavel in dalje govori: Ne, to je bila že tako božja volja, da so oče umerli, in zato ne smeva mermrati ne tožiti. Tako so naju oče učili, in dvakrat svet nama mora zdaj njih nauk biti, ker naju zdaj več ne morejo podučevati. Vi niste krivi, gospod ofizir! ne očetove smerti!“

Ofizir pa pravi: „Vem, ljubo dete, da ravno kriv nisim, pa vendar naj prva priložnost je vendar po meni, in zato sim dvakrat dolžen, za vaju skrbeti in vama očeta po moči namestovati. Nič več ne smeta od mene iti, kakor tudi

jaz ne od vaju. Tukaj v gojzdu le ne moreta ostati.“

„Tega tudi ne misliva,“ reče Anže, „samo ne vém, ljubi gospod, ali bo Pavel šel z vami ali ne. In če Pavel z vami ne gre, tudi jaz ne grem, če ravno bi prav rad šel. Pavla pa nočem in ne bom zapustil, dokler bom živ.“

„Zakaj bi pa Pavel z menó ne hotel iti?“ ga popraša ofizir nekoliko začuden.

„Ker bi morda rad malo po svetu šel pogledat svojih mater iskat,“ mu odgovori Anže. „Pred nekej dnemi ni hotel iti, ker mene in očeta nikakor zapustiti ni hotel. Ali zdaj, ker so oče umerli, in nič več nima, kar bi ga na gojzd navezovalo, bo gotovo družih misel. Jeli Pavel?“

„Mater iskat?“ povzame ofizir besedo, še preden je Pavel odgovoriti mogel. „Ni hotel očeta zapustiti? Ali nista brata, ti in Pavel?“

„O pač, brata sva — kaj ne Pavel? — toda moj pravi brat ni, temuč morebiti imenitnih ljudi otrok, kakor je stari Bertram mojemu očetu povedal. Res, gospod ofizir, le Pavla sami prašajte, on vam bo povedal, da se še dobro spomniti ve, da je kdaj v lepem gradu stanoval. Še včeraj sva se od nega menila.“

Ves začuden je poslušal mladi ofizir. Razločnost obrazov in cele postave dečkov se mu je že pred čudna zdela, ali ker je, se vé mislil,

da sta brata, ni dalje popraševal. Zdaj je Pavla bolj na tanko pogledal, in nekemu, ki ga je že vidil, se je precej podoben zdel. Vender se ni mogel spomniti, kdo je bil in kje ga je vidil. Čeravno je bil še mlad, je že vender dokaj sveta obhodil, in premenljiva vojskina sreča ga je v marsiktero deželo pripeljala, in z več sto ljudmi soznanila. Kako bi se mu bilo mogoče spomniti, če je in kje je takega vidil, ki je bil Pavlu podoben? „Neumnež“ pravi sam sebi, kaj bi take reči mislil,“ — in si zbije po sili to reč iz pameti.

Sto in stokrat pa je poprašal kaj Pavla, čigar čudna zgodba mu je naj živejši občut do njega obudila, in iz vsakega odgovora je menil za daljno preiskovanje kej zvediti. Ali vse, kar je skusil, je bilo zastoj. Več ni mogel iz Pavla spraviti, kar je že včeraj Anžetu povedal, namreč: tamen spomin, iz kterega se pa ni moglo nič znajti, s čimur bi se črn oblak, ki nad njegovem rodom leži, pregnal, in skrivnost razodela, ki je bila za sleherno človeško oko neprevidna.

„Ali pa tistega Bertrama ni bilo več nazaj?“ spet popraša. Pavel pa mu odgovori: „Nikoli več, ako ravno je obljubil vsako leto saj enkrat priti, kakor so oče djali. Ali če bolj nanj mislim bolj se mi znan dozdeva in viditi menim ogorel

in bradat obraz njegov. Če bi ga vidil, menim, bi ga spoznal.“

„To je pač težko misliti,“ reče ofizir in zmaja s glavo. „Če bi bil še živ, bi bil mož beseda in vas bil saj enkrat spet obiskal. Vojska dokaj ljudi pobere, težko če tudi ni on v vojski umerl. Zaupaj v Boga, dete! Če on hoče, bo vse brez tebe prav obernil! Če je pa njegova volja druga, prehodi in preišči vesoljni svet in vsak kotič, zastonj ti bo vse iskanje. Čuj mene, in pojdi z menoj v mojo domovino, in skusi, da boš verl mož, da te bodo mati, če je božja volja, da jih še kdej najdeš, z veseljem sina sprejeli. Ali češ, ljubo dete?“

„Bodem“ odgovori deček, „če bote zame in za mojega brata skerbeli. Vojščak biti, to ravno so moje želje, in hrabro se bom obnašal, in možko bil s sovražniki, ki so mojega očeta tako gerdo umorili.“

„In to bom tudi jaz storil,“ pristavi Anže. Zvesto vam obljubiva služiti, gospod ofizir, in vam prijaznost in dobroto do naju poverniti, če nama Bog pomaga. Ali povejte nama saj, kdo ste vi, in kako vam je ime — tega še prav nič ne veva.“

„In vender imata pravico vedeti, meniš, odgovori mladi ofizir. Moj oče so grof v Saksoncih, prav pogumen in hraber junak. Če vama

povem, da sim v očetovem regimentu tudi sam poveljnik hrabre trume; imata za zdaj dosto, da smeta brez skerbi biti, in da vaju zamorem z božjo pomočjo že varovali in vama pomagati.

„Ali pa vašega regimenta niso včeraj potolkli in razkropili ga“ popraša Anže.

„Ni bil naš regiment, ki je moral včeraj bežati pred silo in dokaj obilnim številom sovražnikov,“ reče ofizir. Bil je drug in jaz sim le po nameri zraven prišel, ker so me oče do njegovega poveljnika nekaj naročit poslali. Ker se je pa pozneje bitva vžgala, sim se s njim vred bojeval, dokler me ni krogla zadela in roko omamila. Rad bi zdaj hitro k očetušel, ki bodo zlo zame skerbili, ko bodo zvedili od nesrečne bitve. Ali menim, da iz loga ne smemo pred iti, da se sovražnik odmakne. Vjet bi bil pa le nerad.“

„Kje pa je zdaj regiment vašega očeta?“ popraša Anže ofizirja. „Deset milj ali kej od bojišča, v Železniški okolici“ odgovori ofizir. „V Železniški okolici? Tjekaj vas lahko jaz peljem, gospod!“ reče Anže. „Še le lani sim bil z rankim očetom tamkej, in znam vse skrivne pota dobro, ki tjekaj peljejo. Nobeden sovražnik nas ne bo osledil, gospod!“

To je bilo mlademu grofu kej prav, samo to je še dvomil, da morebiti Anže tako dobro za pota in steze ne ve, kakor je djal. Toda ene

vpranšanja, ki jih je fant naravnost in precej odgovoril, so mu kmalo dvom vzele in vesel mu reče: „Tedaj se pa le nikar več ne mudimo. Če ravno me še rana skli, pa sim vender že dostomočen in okreval, da bom mogel hoditi. Tudi konj se je spočil, in vaju tudi nič več na taj kraj ne navezuje. Še enmalo pomolita na očetovi gomili, da jaz konja opravim, in potlej se vzdignemo.“

Anže in Pavel nista nič imela zoper to reči. Vsedla sta se k gomili, sta se bratovsko objela ter žalostno v gojzd gledala po tistem kraju, ki ga bota zdaj za dolgo in morebiti za vekomaj zapustila. Čez nekaj časa reče Pavel: „Kdo bi bil to pred tednom ali še pozneje mislil, ker sim tako terdno sklenil, tukaj ostati. Zdaj pa moram vender le po svetu iti, če tudi ne matere in doma iskat.“

„Lahko pa, da najdeš,“ pristavi Anže — da najdeš mater in dom brez iskanja. Božje pota so čudne. Ali sva včeraj količkaj mislila, da bova danas na grobu očetovem stala? Kar sim jaz tako na nagloma zgubil, vtegneš ti ravno tako hitro najti!“ „O Anže, — pravi Pavel — nisi jih sam ti zgubil. Jaz sim jih ravno tako rad imel, kakor bi mi bili pravi oče. Meniš, da te imam manj rad, ker nisi pravi moj brat?“

Anže ga pogleda in reče: „Ne, ne, nikar ne misli tega. To je moja terdna tolažba, da mi je Bog saj eno serce dal, na katero se zamorem s celim polnim zaupanjem nasloniti in zanesti, in se ga z vso ljubeznijo okleniti.“

„In ravno to je tudi moja tolažba!“ milo Pavel odgovori. „Bodiva tudi zanaprej vsaki reči terdno sklenjena v veselih in bridkih urah! Tukaj na grobu očetovem obljubiva do smerti zvesta prijatla in brata ostati!“

„Če boš pa bogat grof, Pavel?“

„Tega je malo upati! In če bom tudi — ali bi mogel za celi svet zvesto serce dragega prijatla prodati? Nikdar!“

Dečka sta se objela in poljubila. Mladi grof pa, ki se je na tihem približal in Pavla slišal, je globoko ganjen roke položil nad njegovo glavo in govoril: „Bog te blagoslovi, moj sin. Če ti ravno ni namenjeno nikdar dobiti grofovske krone, krone življenja si si svest, če tih misel ostaneš, ki jih imaš zdaj!“ Ofizir je bil pripravljen iti. Fanta sta še zadnjikrat pokleknila, molila in solzo za očeta vternila. Zdaj so se vzdignili in šli iz domovja in ko se je večer naredil, so že daleč od njega prišli, in nihče ni mogel reči, ali bo še kdej tjekaj prišel ali ne.

DEVETO POGLAVJE.

Vernítev.

Spet so leta pretekle. Mladeneč je zrastel mož, in dečka sta bila berhka mladenča. Večkrat sta se Pavel in Anže z varhom vred možko bila, marsikterikrat zanj življenje tvegala. Prijatla sta bila vedno, kakor sta si kdej na grobu očetovem prisegla, da so to prijateljstvo že skor v pregovor obračali, ki so ju poznali. Pogumna in hrabra sta bila vedno oba v nevarnostih, in kjer se je eden bojeval, tam sta bila gotovo oba. Kolikrat sta si nasprotno že življenje ohranila, nista vedla, ali da se je velikokrat zgodilo, jima je bilo znano, in vez ljubezni ni bila slabejša. Da bi kdej svojih mater dobil, Pavel ni več mislil. Tudi Anžetu ni več v mislih bilo. V marsiktero deželo sta prišla, v marsikterem gradu bila, marsikaj sta tu ali tamkaj pozvedila, nikjer pa nista mogla naj manjše stvarice zaslediti, da bi zamogla globoko skrivnost razodeti. Tudi nju varh in branitelj ni nehal popraševati in pozvedovati, ali vse je bilo zastonj. Pavel se je vdal v božjo

voljo, in le časi mu je stopila tihe milosti sreča pred oči, ki bi jo vživati zamogel, da bi Bog pri-pustil tako zaželjenih in preserčno ljubljenih ma-ter najti. Prijatlu ni besede od tih in tacih san-jarij povedal, ker se je bal ga s tim ne ravno razžaliti, ampak žalostnega storiti. Težave in bolečine je sam prenašal — le veselje in radosti, ki so ga doletele, je delil s serčnim bratom.

Jesen je prišla in stanje sovražnih trum je kazalo, da se ne bodo preden zima prejde, za dobro več počili. Obe strani ste se vmaknile v zimske stanovanja, in vojska, pri kateri je bil regiment grofa, branitelja Pavlovega in Anžeto-vega, je sklenila na Saksonskem čez zimo ostati. Tadvā, ki sta zavolj hrabrega obnašanja v voj-ski do ofizirjev prišla, je grof kar mogoče blizo sebe imel. Sam pa je izročil poveljstvo svojemu za njim naj višemu častniku, in je šel v svoj stari grad, da bi zimo v sredi svojih ljudi preživel. Pavel in Anže bi bila rada š njim šla, pa se ni smelo zgoditi, ker bi bili divji razujzdani vojš-čaki brez nadzornika.

„Nič naj vama to težko ne dé, — reče grof — grad ni daleč od tod, in v malo urah vaju pri-neseta berzna konja do mene. Vsak dan skoro se zamoremo viditi, in stari gojzd naj kmalo zvé, da ga prehojujejo trije čversti lovci. Le vesela, marsikterega jelena bota vstrelila in morebiti tudi

kakšnega volka ali pa medveda. To bo vesela zima, upam!“

Mladenča sta ravno to upala, in sta šla vesela proti gorovju in gojzdu. Vojščake sta z lahkim v bližnje vasi porazdelila, in veselega serca sta enega dne jezdila proti krasnemu gradu, ki sta si ga za zimo v stanišče odbrala.

„To bo berhko stanovanje,“ pravi Anže Pavlu, ki je zamišljen zraven njega jezdil. „Če je gospodar le na pol tako prijazen, kakor poslopje kaže, si zamoreva srečo obetati.“

„Bodeva vidila“ — reče Pavel — če le ne bo drugače, ga bodeva pa prisilila nama dati, kar bi vtegnil braniti, če ravno se nadjam, da bodeva dobro sprejeta. V vojski je vojščak gospod kamor pride, in če le svoje oblasti napčno ne rabi, je tako prav. In napčno midva ne bova ravnala — ali kali Anže?“

Anže se nasmeja in Pavel dalje govori: „Čudo lep kraj je tukej te! Kako berhki so gojzdi, kako zelene in obsenčene te doline, in gore, kako možko in vender tako milo — prijetno se vzdigujejo v oblake! Že sva vidila lepe kraje, Anže, — alj tako domače in tako vse znano se mi še nikjer ni zdelo, kakor tukaj!“ „Res je lep kraj tukaj,“ reče Anže, in je gledal po krasni okolici, ki jo je jesensko solnce kinčilo. Ni čuda, da nama je všeč! Saj je vender to gorovje in te

kraj tako rekoč na pol najna domovina, ker je najin varh tukaj domá. Enkrat kmalo morava k njemu iti ga obiskat, Pavel!“

„To morava, in scer koj, ko enmalo v red spraviva“ — reče Pavel. Zdaj sva pri gradu — res, lepo stanovanje, kakor si rekel. Vse novo in krasno sozidano. Le uni stari stolp je še starih časov viditi.“

Jezdila sta čez most na dvorišče. Nekaj služabnikov je berž pristopilo, in rekli so, da gospodarja ni domá, da ravno lovi. „Nič ne de,“ reče Anže in skoči s konja, in hlapcu vajet verže. „Pojdi, si greva med tim lepe sobe zbereva. Pojdi nama kdo pokaži, čez zimo pri vas ostaneva, meniva, da bova prijazno sprejeta. Nu?“

Posli so se pogledovali in niso vedeli kaj storiti. Vender se eden oglasi in reče: „Gospod grof je oster gospod — ne vém, ali smemo ali ne — nimamo nobenega povelja, in —

„Kaj neumnosti!“ se Anže zasmaja. „Eden naj gre pokaže in vse vrata odpre — odgovor midva prevzameva, in se bova že z vašim gospodom pogovoriva. Le berž!“

Tiho zdaj pošeptá Pavlu: „Tukaj morava malo terdo na noge stopiti, kakor vidiš! Grad je lep, ali gospod mi ni všeč, akoravno ga še vidil nisim. Njegovi se tresejo pred njim, to ni

dobro znamenje. Ali Bog ne daj, če le enega po nedolžnem razžali, dokler bova tukaj.“

Pavel ni nič djal. Pazljivo je grad ogledoval, posebno stari turn, in je komaj slišal, kaj je Anže govoril. Te ga prime pod pazho in ga pelje sebo v grad za slugom, ki je pred njima šel in šop ključev v roci nesel.

„Tukaj noter ne,“ reče hitro Pavel. „Tam na uni strani, menim, bo bolje stanovati. Tjekaj naju pelji, stari mož.“

Hlapec je malo počakoval in zmajal s sivo glavó in rekel: „To nerad storim, ljuba gospoda, gospodar me bo zmérjal, če.“

„Tiho od gospodarja,“ mu Anže v besedo seže. „Zdaj sva midva v gradu gospoda po vojaških postavah in po navadi. Odpri tam.“ Stari sluga je še zmiraj počakoval, dokler ga ni Pavel lahko na ramo poterkal in mu djal: „Le odpri, le! gospoda se ni treba bati, nič žalega ti nima storiti. Saj ti le po najnih poveljih storiš, in jaz mu bom povedal, da sva te prisiliti morala. Tedaj le odpri, jaz hočem, slišal?“

„Ljubi gospod, vas rad slušam, ker se mi zdi, da imate pravico tukaj zapovedovati!“ zdaj služabnik reče, globoko in bistro Pavla pogleda in nekaj za se mermraje gre čez dvorišče do zidovja pri starem turnu. Vse sobe odpre, samo zadnje ne. Ta pa je bila prostorna, visoka in

je imela štiri ókna. Dve ste na dvorišče gledale, in dve čez grajski vert po dolinah in gorah, ki so se v višnjelo ovite daleč razširjevale.

„Tukaj bova ostala in prebivala,“ pravi Pavel, ko se je lepega kraja nekoliko nagledal. Tukej sva sama, naju nobeden ne moti in midva nobenega. Ali morebiti je tudi tukaj kdo?“

„Nobenega ni — reče stari sluga — odkar je gospá grofinja iz grada šla. Ona je bila rada tukaj, kjer je marsikako veselo uro preživela in vžila, preden so ropárji po noči grad napadli in zažgali. To je bila grozna, strašna noč! Od tihmal ni več sreče v gradu!“

„Zakaj pa grofinja več pri grofu, svojem možu ne živi?“ popraša Anže.

„On ni mož milostne gospé,“ odgovori starček. Njegov brat je bil njé mož, o to je bil blag, dober gospod, ves drugač, kakor — —.“

Stari je omolknil, kakor bi bil že preveč povedal; Anže pa je naglo pristavil: „Kakor pa te, si menil reči, kaj ne? Nu, to sim tudi že jaz mislil, da ni boljši, kakor bi imel biti. Je že dobro, ne bova te silila, več praviti, bova že sama vidila, kakšen je, in kako se imava obnašati. Zazdaj toliko, da te sobe najne ostanejo, razumel?“

„Starec se je priklonil, je djal v znamenje pokorščine ključee na mizo in je mislil iti, ali Pavel ga je še zadržal.

„Ktere duri so pa to?“ ga je prašal. Ali ne deržé v spavnico v turnu?“

„Res je — reče sluga in začuden tujca pogleda — res je, kdej je bila spavnica. Čudno, da to veste! Več let pa že prazna stoji: ali ko je stari grad še stal, je v nji mladi gospodič spal. Marsiktero noč sim v tistih dobrih starih časih pri njem prebil. Čudno, čudno, da vi veste. Celo v gradu razun mene težko dva vesta!“

„Da, res je čudno,“ pravi Pavel sam za se, se nasmeja in pristavi: „Kako sim neumen, se temu čuditi! Zdi se mi, da sim na Českem ali pa na Ogerskem grad vidil, temu podoben, v katerem je bila taka soba poleg turna kakor je tukaj ta. Tega menim sim se spomnil. Lep prostorček je tukaj spodej, kajne, štari mož? Samo precej zapuščen. Jeli, tjekaj se lahko pride iz izbice zraven po stopnjicah doli skozi ozke železne duri?“

„I gospod, od kod pa tudi to veste?“ popraša stari. Duri že več let ni noben odpéral!“

Tudi Anže je začuden gledal in Pavel sam, da mu je vse tako znano. „Čudno!“ pravi — je morebiti v tistem gradu na Českem tudi taka pri-

prava — vse tako čudno in zmedeno mi poglavi blodi — le ključ tukej pusti, stari mož — od železnih duri tistega, menim — grem malo na vert pogledat.“

Čakajte, bom popred po sobi malo pospravil, gotovo vse v kólobar leži, in —“

„Nitreba! boš že pozneje pospravil, daj ključ.“

Stari poišče ključ iz med drugih, ter ga da Pavlu, in odpre duri v turnsko sobo. V nji je bilo res vse križem zmetano. Skozi okna, ki so bile z oprášeno pajčevino gosto preprežene, je le slaba luč svetila, in prah se je kviško zavertel, ko je Pavel hitro v tamno izbo stopil. Anže se je ognil smeje rekoč: S prahom in červojedino nimam nič opraviti — če hočeš skozi to berk-ljarnico iti, pojdi sam, Pavel, — jaz bom raje med tim prijaznega poslopja ogledoval.“ Pavel se ni zmenil za Anžetove besede, šel je s hlapcem v sobo, ktero je naglo za njima Anže zaperl-

„Tam ni duri, gospod,“ — odgovori stari služabnik Pavla — tukaj na desni okna so stopnjice.“

„Vém, vém,“ reče Pavel — pa tukaj mora še nekaj biti, česar se pa prav spomniti ne morem. Zdi se mi, kakor bi se tukaj nekaj, čaj, odmakni omáro!“

Zmiraj bolj začuden in zavzet je gledal služabnik mladenča. „Drugač ne more biti, vi ste bili že pred enkrat tukaj, gospod! reče potem,

in dalje govori, in vendar že tridesetlet in dalje nisim šel iz grada, in se ne vem nič spomniti, da bi vas bil kdej vidil, če ravno se mi tako nekakošno znani in prijazni vidite. Za omaro pa drugega ni, kakor podoba matere božje v zid vdelana. Milostva gospa grofinja je tamkej vsak večer s sinom molila.“

„Lej, sej res, imaš prav,“ pravi Pavel. „Lepa mati božja v rudečem plajšču in s svitlo zlato krono na glavi! Da bi saj vedil, kje sim vse to že vidil!“

Zamišljen se zdaj oberne in gre k durim. Niso bile zaklenjene, ampak zamočene in zarujavéle, da se je moral Pavel precej napeti, da jih je odperl. Hitro je šel po stopnjicah doli in kmalo je prišel na vert. To se pravi, vert ravno ni bil, ampak nekakšno bolj divjava. Kjer so kdej lepe grede bile za cvetice, je zdaj komolec visoka trava rastla; tudi pota so bile vse zaraščene z germovjem, da se na več krajih skoz ni moglo.

„Vert, ki se ga jaz spomnim, je bil drugač, reče čez kej časa Pavel ko je nekoliko zapuščeni kraj ogledal — zdi se mi, da je tukaj dokaj rož in lilij cvetlo, kjer plevel in ternje vse zmedeno raste.“ „Res je, rože in lilie!“ reče stari služabnik. Milostva gospa je te verste rože raje imela, ko vse druge, in zato jih je bilo vedno

na vertu vse rudeče in belo. Čudno, gospod da vam je tudi to znano! Se ve, zdaj ni več prijetno in prijazno tukaj — če vam je pa všeč, še malo dalje iti, vun za ozidje, se vam bo lep progled odperl in tega žalostnega zbrisal — ali vam grem pot pokažem, gospod?“

„Ni treba — že vém — na desni v kotu, kjer véliki oreh stoji, so vrata;“ reče Pavel.

„Moj Bog!“ se začudi stari služabnik — to ne more biti samó na sebi! Kdo vam je naš grad že tako na tanko pokazal, milostvi gospod?“

Pavel ostermi in pravi: „I, jaz res ne vém! Ali sim bil že res enkrat tukaj, ali pa se mi je senjalo od tega. Čaj, greva vun poglejva — morebiti da se pozneje spomnim, česar se zdaj ne morem.“ Stari služabnik je spredej hodil in pot delal skozi germovje. Prišel do vrat jih odpre in Pavlu reče na plan iti. Še dvajset stopinj od vrat ne je visila skor navpična skala vdol, na kateri se je rado vglavi vertelo, če je kdo čez njo gledal. Na robu skale je bila ograja narejena, s močnih hrastovih debel, da se ni bilo nevarnosti bati. Tudi lesena klop je stala na balkonu, toda na pol strohnéla in gnjila. Tudi hrastove naslonila so bile že slabe, in ni se bilo varno močno nanje operati.

„Varite gospod!“ svari služabnik Pavla. Tramovi so slabi, grozno bi bilo, če bi v glo-

bino padli. Ah vse je zanemarjeno in zapuščeno! Ko je še prednji gospodar živel, je bilo tuki vse tako lepo in čedno in terdno, da ni bilo več želeti. Gospod grof in gospá grofinja sta večkrat s sinčkom tukaj sedela in sta se veselila lepega pogleda — ali zdajni gospodar je pustil vse nemar, da trohni in gujije, kar je prejšnji rad imel. Nič veselja nima nad takim nedolžnim radovanjem.“

Pavel ni zlo poslušal, kaj je stari govoril. Ker je pa te to zapazil, je tiho od njega šel in pustil Pavla samega. Na terden tram naslonjen je stal in gledal po deželi zamišljen. Gojzd, gora in dol so se razprostirali pred njegovimi očmi. Gojzd je bil že zarumenel od jeseni, po zelenih travnicah je solnce sijalo in odsvitalo ko blisk ali demant iz potoka, ki se je spodej v dolini čez kamenje ljubo šumljaje valil. Tiha je bila cela okrajna, samo drevje je s perjem mahljalo in šep-talo, in kak tiček je tu ali tam prepeval. Pavel je bil viditi ves zamaknjen in tako v lepi kraj zagledan, da ni slišal Anžeta, ki je k njemu prišel, in ga nekaj časa gledal, potem ga pa pri-jazno na ramo poterkal.

„To je dobro za te, da nisva sovražnika,“ mu reče — lepó bi te bil zalézel! Lep kraj tukaj — ali kako te more vender tako prevzeti, da ne vidiš in ne slišiš, to mi ne gre v glavo!“

„Ni samo lepi kraj, ki me je prevzel, spomin je naj več, ki ga mi zbuja v dušo, mu odgovori Pavel. Čudno znano in prijazno se mi tukaj vse zdi, če ravno je tudi precej tujega in neznanega vmes! Skala, ta dol, tam une gore, celo potok tu doli — vse mi je takó znano, tako domače, vse se mi tako smeja, kakor bi bili že zdavno in stari prijatli, in vender se ne morem spomniti, da bi bila že kdej, kar je vojska, tukaj!“

„To je gotova, da nisva bila še tukaj nikoli,“ pravi Anže, če ne, bi se mogel jaz ravno takó vsega spomniti, kakor ti. Čudno pa je le, da tukaj tako za vse veš! Starec, ki naju je sem pripeljal, mi je vedil čudne reči od tega povedati, in . . .“

Naenkrat jenja v sredi govorice, pogleda ostermel prijatla, ga prime za roko in glasno reče: „Mogočni Bog, Pavel — pa da se nihče pred ni tega spomnil! Pavel, to je tvoj dom, tvoj rojstni kraj. „Kakor strela je vdarila ta beseda v Pavla. Zlo ganjen je stal zabledel v lica in usta so mu migale, noge se tresle in prijeti se je moral, da ni padel. Oči pa so se mu svetile. Kviško pogleda in reče: „Mili Bog — Anže, prijatel, brat, res je, kar praviš! Mreža se je pretergala, več mi ni dvomiti, izbica s podobo matere božje, vert, te balkon, in tamen spomin, vse, vse mi

pravi, da sim našel domovino, hišo svojega očeta brez iskanja. Ne vém, kako da nisim prec s pervim pogledom tih tako domačih, zuanih, ljubih krajev, domu poznal! Zdaj mi je vse na enkrat odkrito, in mladenih dni se tako razločno in na tanko spomnim, kakor da bi bili še le eni kratki dnevi odtihmal pretekli, ko sim moral ponoči iz grada bežati. O kakšna sreča, spet bom mater vidil!“

„O nikar tako naglo, Pavle! ga vstavi Anže. Če ravno midva nimava nobenega dvoma več, da si ti pravi gospod tega grada, se vendar drugi ljudje ne bodo dali tega tako naglo prepričati, naj manj pa zdajni lastnik gradu. Pavel ravnajva previdno in premišljeno! Spomni se, da je Bertram od serditega sovražnika pravil, ki je tebi po življenju stregel — kdo drug bi bil te sovražnik, kakor grof? Pazi — očitno se ve da ti ne more nič storiti, ali naj ostrejšje orodje hudobnih je skrivno zalezovanje. Pazi, Pavel, pazi!“

Anže mu ni zastoj govoril. Malo pomislil reče: „Prav imaš! Dokler ne bom gotoviše vedil, da je res tu moj dom, kakor od spominja, nama je treba molčati in spraševati. Se vé, mater bi rad vidil in objél! o Anže, ti ne veš, ne moreš čutiti, kar čutim jaz, ko mislim na mater!“

„In vender ti je treba počakati in poterpeti saj nekaj dni,“ mu govori Anže. „Včasih razsodi ena sama ura za celo življenje. Ne vniči sam svojega upa z nepočakljivim in prenaglim ravnanjem. Molčati in pozvedovati, to imava opraviti, to delati, dokler nisva na gotovišem.“

Pavel je spoznal, da je tako pametno, ter reče prijatlu: „Res je taka, kakor praviš, molčati in preiskovati je treba, dokler ne pride čas za delo.“

Ko še Pavel ni dobro zgovoril, je prišel stari služabnik med vertne vrata. Bled in prepaden se je bližal mladenčema, ki sta prec vganila, da se je kaj zgodilo.

„Kaj pa je?“ ga popraša Pavel. — Kaj se ti je zgodilo, ker si tako prepaden?

„Gospod je domú prišel,“ odgovori starček trepečega glasú. Zmerjal in tepel me je, da sim vama semkaj pokazal! O ljuba moja gospoda, zberita si druge sobe v gradu — sej sim vedil, da vaju ne bo tukaj pustil!“

„Zakaj pa ne, stari mož?“ reče razserden Anže. „Zmerjal, praviš, te je in tepel, hudobnež? Nu, pri Bogu Pavel! ta mu ne bo zao-stala. Te človek mora pa res cela hudoba biti, da se tako starega moža loti!“

„Kako? kaj?“ popraša stari sluga — Pavel ste vi, milostvi gospod? Mogočni Bog! tako

je bilo tudi grof Ugonovemu sinu ime, in prav vaše starosti bi imel biti, če bi bil še živ! Pa saj ni mogoče, ni mogoče!“

Mladenča se hitro ali pomenljivo pogledata, in Anže reče na pol glasno: „Ti jaz menim, da mu smeva úpati. Stari mož te ne bo izdal, ker se vidi, da je imel in ima s celega serca rad prejšnjega gospodarja.“

Pavel mu prikima, stopi k starčku, ga poterka na ramo rekoč: „Stari Daniel, ali je mogoče, si še živ?“

Vesel, in veselja navzet stopi navzad in zavpije: „Mogočni Bog! tud moje ime veste! Ste že, ste že, vi ste, vi morate biti malí Pavel! O ljubi Bog, zdaj spet spoznam ljubo obličje fantičevo v možu spet — ljubi gospod, nikar me dalje ne mučite — povejte — ali ste res vi, ste naš ljubi, mladi milostljivi gospod?“ Starček poklekne zdaj pred njega. in stegne roke k njemu. Solze so se mu iz oči vderle in potočile po vpadlih licih, in vidilo se mu je iz oči, da so bile solze veselja. Pavel ga kviško dvigne in stisne na persi, rekoč: „Sim, stari Daniel, sim, sim, stoglasno mi serce pravi, da sim. Ali molči od tega saj nekaj časa še — ker sam bolje veš kakor jaz, v kakšno nevarnost bi me vtegnilo prezgodno razodetje pahniti. Stric, zdaj se še le spomnim, me ni nikoli rad imel, in težko težko,

da bi mi mogoče ne bilo, naj grozovitnišega zločina ne storiti!“

„Tiho, tiho, ljubi milostvi grof,“ je na to odgovoril sluga in se plašno ozerl.

„On ne sme ničesar slišati, ničesar zvedeti, ničesar vediti, on je hudoben, lakomen, trd človek! Vašo blago mater je s silo iz grada pregnal, ker ni imela nobene pomoči. Vas, ki se mu je vas bati, bi očitno ne napadel, temuč skušal bi vas skrivej s poti spraviti in pogubiti. *Za* božjo voljo, nič tacega ne smete storiti, kar bi vas mu vtegnilo spoznati dati!“

„Nekaj pa se mora vender le storiti, Daniel, reče Pavel. Ali naj se jaz, pravi gospodar gradu, pred njim skrivam, ki mi ga je odvzel?“

„Tiho — drevi bom k vam prišel, potlej bomo vse premislili. Samo nikar ne dajta se iz tih sob pregnati. Recita, da hočeta tukaj ostati, ker smo tukaj naj bolj varni in naj lože na skrivnem. O Bog, kako sim vesel, da bo le spet pravega gospodarja grad dobil. Ali zdaj pojta, če ne bi se vtegnilo Brunonu kej zdeti! O, on tako malo upa, kakor bi bili krog in krog njega sami izdajavci. O polnoči bom pa prišel — potlej bom povedal, kje bote mater dobili, in starega Jvkota, tistega, saj veste, ki vam je zmiraj konjička osedloval, da ste jezdili? Če vas bo te vgleдал, stari mož bo veselja umerl!“

„Tedad moja ljuba mati so še živi?“ naglo
zavpraša Pavel.

„Se ve, da še živé, in vsak dan pričaku-
jejo, da pridete nazaj. Morajo že od nekod ve-
deti, da ste še živi, ker je njih upanje nepre-
makljivo. Jvko mi je večkrat pravil. Kdo bi
jim bil le povedal?“ „Kdo drugi, kakor Bertram“
reče Pavel, ter se oberne k Anžetu. Toliko je
bil tedaj zvesti mož saj mož beseda. Bog vé,
kam je pozneje prišel? Če bi mogli njega do-
biti, bi veliko pridobil, ker bi bil on naj goto-
viši priča zoper strica!“

Stari Daniel je začuden poslušal te besede
in djal: „Tudi vi od Bertrama dobro govorite.
Čudno, tudi stari Jvko tako gavedno zagovarja in
vender je on bil, ki je združen z grofom vašega
blagega očeta izdal! Kako vam je tedaj mo-
goče, dobro od njega govoriti?“

„Življenje mi je ohranil, ki bi mi ga bil imel
vzeti, pravi Pavel. Od tega ti bom drevi več
povedal, stari Daniel. Pelji naju zdaj le k go-
spodu, da ne bo preveč nevoljen.“

Starček je šel spredej, mladenča za njim,
in kmalo sta prišla k nepravemu gospodarju grada.

DESETO POGLAVJE.

Osveta je moja, jaz bom plačeval,
pravi Gospod.

Tamnega obraza, merdastega čela in žugajočih oči je grof Brunon stopil pred gosta, ter ju režečega glasu ogovoril. „Menita vidva gospoda morda, da je moj grad kakšna kerčma ali prenočišče, kjer vsak potepuh lahko ostane in po svoji volji sobe izbere? Naglo se mi poberita, če ne...“

„Dosti je, dosti, gospod!“ ga vstavi Anže in se vstopi terdo pred njega. „Še eno zabavljivo recite, pa ne bote samo nama ofizirjema stanovanja v gradu dali, ampak celima dvéma trumama oklepnikov na konjih. Vi ste bli sam vojščak, tedaj mi ni treba dalje govoriti, saj veste, kakšne so postave v vojskah; ste razumeli gospod?“

Grof se je jeze tresel, pa je vender znal svoje čute vkrotiti in priljudniše, ko pred, je djal: „A, ta je pa druga, vkvartiranje, to je druga! Tedaj vama moram že stanovanje dati

v gradu. Uni konec grada pa, kamor sta si zbrala, morata pa že zapustiti; vama bom druge in pripravnike sobe odkazal.“

„Lepo zahvaliva, gospod! reče zdaj Pavel ki je dozdej skrival se grofu pokazati, ter stopi bliže. Z vašim dovoljenjem bova pa ostala, kjer sva — sobe tamkej so nama všeč!“

Komaj je zaslišal grof Pavla govoriti, se je vstrašil, da se mu je prav vidilo, ter ga je naglo in pazljivo pogledal. Pavel je stal bliže okna, in vsa dnevna svetloba se je vperla v njegovo obličje. Kakor da bi bil grof pošast v gledal, tako se je zganil. Rudečica, ki mu je jeze lica prevlekla, je zginila, zbledel je ko zid, in da se je vstrašil, se mu je vidilo v debelo vpertih očéh, in v njegovem kakor okamnelem obrazu. Skoreno minuto je terpelo preden se je spet zavedil. Pavel in Anže pa sta se skrivši pogledovala, in tiho Anže prijetlu pošepa: „Spoznal te je. Pogledaj ga, kaj huda vest stori! Zdej se ti ga je pa treba bati.“

Več mu za zdaj ni mogel povedati, ker se je grof spet počas strahu zavedil. Reče jima: „Ne more, ne sme biti! Naj pripravniške sobe na tem kraju vama dam, une pa meni pustita. Staremu vojščaku te male prošnje saj ne bosta odrekla!“

„Zakaj pa bi tam ne smela biti? popraša Anže. Tamkaj sva sama, naju nobeden ne moti in midva nikogar tudi ne vas, ker so une sobe od drugih vstran!“

„Taka je“ pristavi Pavel — in lepega pogleda v dolino bi težko pogrešal.“

„Ali sobe so tako slabo pripravljene,“ — grof v besedo seže — že več let tamkej ni noben stanovanal — je polno merčesov — kadi se, in potlej še pravijo, da straši! Moji ljudje so večkrat djali, da so iz turna marsikdaj čudne glasove slišali. Bela žena, pravijo se plazi časih okoli turna, in žalostni glasovi se slišijo med vpitjem čukovim, ki v starem zidovju gnjezdi. Vidita da tedaj ne morem pripustiti, gospoda, da bi . . .“

„Neumnosti“ se zasmaja Anže. Tega saj ne mislite, da bo vojščakov vaših pošast strah? Tega se nikar ne bojite, kakor se tudi midva ne bova, posebno ker midva še prav terdo spiva, da naju tudi naj čudniši glasovi predramili ne bodo. Je že dobro, ni treba več zgovorov gospod grof; midva ostaneva, kjer sva.“

Zmiraj večja je bila togota v njegovem obličju brati, ali ker je vidil, da se mladenča ne dasta premakniti, ni več v nju silil. „Kako vama je prav — je rekel — ali se bosta še kesala, da me nista poslušala. Kader bo zima prav pritis-

nila, vaju bo že pregnala in jaz se vama bom prav smejal. Tedaj ostanemo dobri in prijetli sosedi.“

Mladenča se prikloneta molčé, in grof ju praša, kako je kaj z vojskó, praša po bitvah in bojih, v katerih sta tudi ona dva bila, in nazadnje po imenih in rojstvu.

Anže odgovori na zadnje vprašanje: „Meni je imé Anže, te je Pavel, sva pa Zemljákova, poštenih ljudi sina. Oče so bili oglar, in ker so jih divji vojščaki ubili, sva morala dom zapustiti, od katerega časa sva cesarju služila, tako dolgo, da sva do ofizirja prišla. To je najno celo življenje!“

Grof je po tih besedah globoko po sapo šel in lahko zdihnil, kakor bi se mu bilo kej olajšalo, kar pa mladenča nista zgrešila.

Ali ona dva sta se delala, kakor bi ne bila ne zdaj nič zapazila, sta se poklonila in šla v svoje sobe, ker sta rekla, da sta trudna. Tam-nega očesa je gledal grof za njima, in si žnabla grizel, dokler ju ni iz oči zgubil. Zdaj pa je sam sebo mermral: „On je — gotovo je on — po glasu ga poznam — in potem tako podoben — sim mislil brata, ko je bil še mlad, pred sebo viditi! Ali če on ve, ali ne? Ne — še ne — gotovo ne! Ali vender — kar se ima zgoditi, se mora berž zgoditi. Kako lahko bi se namerilo,

da bi ga mati v gledala, in potlej bi bilo vse zgubljeno! Preklet bodi Bertram, da si me izdal! Ali za to se mi imaš pokoriti, jejh!“ Z zobmi je tolkel in dolgo zamišljen stal. Merdasto čelo in tamni pogled sta pričala, da ni nič dobrega v mislih imel. Še le, ko je mrak zemljo pokril, se je predramil iz premišljevanja, in je napol glasno sam sebi renčal: „Mora se zgoditi! Umreti mora, preden mine noč. Tepec je djāl, da terdo spita — vama bom že postlal, da se ne bota nikdar več zbudila. Ali stoj — ne — to bi se jim vtegnilo čudno zdeti, in pšica, ki jo vanj sprožim, bi lahko mene z njim zadela. In vender mora umreti — mora, da bom zamogel mirno in pokojno živeti! Mertvi več nadlege ne delajo. Raj če bi ga peljal na altan? Zapahi se prec lahko odmaknejo — ker je gost mu rečem pred nanj iti — duri se vmaknejo — on pade — brezda — ga pokoplje, in z razmesarjenih kosov ga nihče ne bode spoznal. In kdo more potlej mene dolžiti? Ali železni zapahi nemorejo zarujaveti in strohniti? Da, tako pojde — tako se mora storiti — in še noč bom vse pripravil. Fante, tebe je nesreča nazaj v grad prinesla!“

Med tim pa, ko je grof Brunon tako hudobne misli imel, se je Pavel radoval in veselil srečnega spomina, ki je bil vedno večji in popolniši. Anže ga je dobroserčno poslušal, in ga je

le časih posvaril, kadar je Pavla predaleč slaja zavlekla, da naj saj dobro pazi in gleda po početu Brunonovem. Če bi blo po Pavlovem, bi bil brez skerbí konja zasédel in k materi jezdil, kamor so ga vsi serčni čuti tako močno gnali. Le, ker mu je Anže razjasnil, da morajo mati pred od njega zvediti, in se na snidenje pripraviti, da pod nanaglim voseljem ne omagajo, je toliko pamet poslušal, in obljubil, do jutrišnjega dne nič posebnega storiti.

„Nekdo gre,“ reče naenkrat Anže — „pazi, čuj Pavle! Grof še ne sme nič zapaziti, da kej veš in več znaš, kar bi njemu všeč bilo. Dokler še dvomi, sva, menim, še dosti brez skerbí. Tiho.“

Terde stopinje so se slišale gori po stopnjicah. Mladenčca sta molčé pričakovala ali grofa Brunona ali pa ktereга služabnikov in sta se razveselila, ko je prišel stari Daniel veselega obraza.

„Vse gre po volji,“ reče Daniel. „Grof sam me je rekel k vama iti, in vaju prašati, kaj bi kej rada, in tedaj se zamoremo brez skerbi pogovarjati, če se vama za malo ne zdí, s starim Danielom govoriti.“

„Kaj boš to mislil, stari, zvesti Daniel“ — reče na to Pavel, in mu pomakne stol, da naj se vsede. — „Povej, Daniel — vse kar veš, po-

sebno od ljubih mojih mater, ki jih bom zdaj, če je božja volja, saj kmalo vidil!“

In Daniel je pravil — naj pred od prvih mladih let Pavlovih, od njegovih starišev, od grofa Brunona, kakó so roparji grad napadli, kako je on prešel in zginil, kako terdo, grozovito in neusmiljeno je potem grof Brunon z blago vdovo brezotróko grofinjo Matildo ravnal, je pravil, kako zdaj tiho in sama zase živi, kakó še vedno terdno upa in pričakuje svojega sina — in Pavel ga je tako na tanko poslušal, da mu je skor besed iz ust jemal, in ko je Daniel jenjal pripovedovati, ga je prašal: „kje pa zdaj živé dobra, blaga moja mati?“

„Tamkej gori v gradiču na oberni skali“ mu reče Daniel in pravi: „Tje z altana se vidi, kakor tičje gnjezdo stoji v sredi gojzda.“

„Z altana? S ktereга altana pa Daniel?“

„O, ali več ne veste? Z altana gori visoko na turnu, ki ima skrivne duri, od kodar so v starih časih hudodelce metali. Se vé, tega ne morete več vediti, in morebiti še tudi niste nikoli na njem bili, ker so vaš blagi oče zmirej tiste duri, ki gori deržé, zaperte imeli. Oče so bili premili in preprijazni, da bi bili kdej altan za to rabili, za kar je bil v starih časih.“

„In od tam se vidi grad, kjer so moja mati?“ reče naglo Pavel.

„Le berž — Daniel, zdaj mi moreš že gori pokazat iti.“

„Ali je že pozno“ — Daniel pravi — „solnce že zahaja. Raje do jutri počakajte, ljubi gospod!“

Pavel pa ni mogel čakati od samega hrepenenja, in tudi Anže, ki bi bil rad altan vidil, je želel iti. Tedaj je Daniel moral jenjati. „Ravno prav, da imam ključ od vrat,“ pravi. Samo dva sta v gradu enega ima grof, ki skozi svoje sobe lahko do turna pride, in drugega imam jaz od starih časov še. Grof ne ve, da ga imam, če bi mi ga bil že davno vzel.“

„Zakáj?“ zavpraša Pavel. „Menim, da bi mu imelo vse eno biti, ali gre kdo na altan ali ne.“

Stari Daniel zmaja z glavó. „Gospod ima v tem svojo termo, — reče k staremu turnu ne sme nobeden preblizo priti, in zato tudi nisem rad semkejš z vama šel, in vama teh sob odpreti hotel. Od tam doli se ne more semkaj priti, ker je okoli in okoli visok zid. Le od ene same strani se more semkaj priti — iz grofovih sob, ki so tik tamkaj; in še tam je vedno zaklenjeno, ker grof nikoli ključa od sebe ne dene?“

„To je pa čudno!“ reče Pavel premišljujoč. „Kaj skrivnega mora imeti, kar se morda z čudnimi glasovi, ki se neki blizo turna slišijo, vjema. Ali si že tudi ti, Daniel, kdež tiste gla-

sove slišal?" Starček pomiga z glavo in se plašno ozre in pravi: „Karkoli vama je vtegnil grof od tega povedati, je vendar le res. Večkrat, ko sim na nasipu stražil, sim slišal s strahom in trepetom tiste cvileče glasove iz turna, tihe seer in votle, pa vendar v serce segljive, in dokaj sim že zmolil za odrešenje revne duše, ki mora ondi v kazen za kdej storjene grehe ponoči hoditi in bloditi. Res je res gospod!“

„Stari Daniel, kako moreš saj tako neumen biti in verjeti, da so strahovi?“ mu reče Anže med tim, ko je Pavel zamišljen pred se gledal. Sapa te je strašila — čudno strašno tuli, če se v kote in vogle zidovja spravi.“

„Sapa ni,“ odgovori Daniel. „Sim slišal ječanje, ko ni bilo nobene sapice, in ko je vsako peresce na drevju tiho in nepremakljivo bilo, in takrat ravno naj bolj na tanko in razločno. Ne, tega si ne dam vzeti, na svoje ušesa se smém zanesti, če sim ravno že star.“

„Dosto od tega, dosto naj bode,“ reče Pavel. „Morebiti se nameri, da bomo strahovom na sled prišli; meni se spet nekaj zdi. Gremo zdaj na altan, preden solnce popolnoma zaide in noč vse pokrije. Pojdi Daniel!“

Šli so za poredoma po stopnjicah varno gori, dokler niso prišli do pokrova, katerega je Daniel s težo odklenil, in skoz njega do altana.

Pavel in Anže sta hotla preč nanj iti, ali Daniel jima hitro zavpije: „Stojta gospoda, pred je treba pogledati, če je altan dovolj terden, da smemo nanj iti, ali ne.“

Pavel poterka z ного ob tla; zapahi so zašklepetali in vse se je streslo, ali vendar je bilo še vse dovolj terdno viditi in brez skerbi so nanj stopili.

„Kaj se lepo vidi“ — reče Anže — tu okoli na deljo, ali pa tudi strašno tu doli v globočino. Lepote in groze še nisim nikoli tako blizo vkup vidil — v glavi se mi vrti, če pogledam tu doli.“ In kar samé so se roke pri tih besedah naslonila prijelo, kakor bi se bil pasti bal, če ravno je na visočini terdno in varno stal. Turn je bil tik na skalnem robu sozidan, ki je več sto čevljev naravnost doli globoka visela — siva stena, iz ktere so posamezne kamnitne osi molele. Spodej je šumel potok čez sipo in sut od drobljenih skal, in votlo je iz globočine gori na kviško bobnelo njegovo šumenje. „Se vé kdor se tukaj doli zvali, se mertev na drobne kosce zdrobi,“ reče zdaj in stopi nazaj od naslanjala, ter popraša Daniela rekoč: „In te altan je bil kdej za tako strašno rabo?“

„Kar se ljudje spomnijo, ne,“ mu odgovori Daniel — mogoče, da v starih časih. Grof Ugon je že sklenil altan podreti, ali kakor se rado

godí, je s tim odlašal od dne do dne tako dolgo, da je bilo nazadnje prepozno.“

„Rad bi pa le vidil to čudno napravo,“ reče dalje Anže. „Daj, spusti potlej enkrat duri (klu-po) Daniel!“

Daniel pokima, in se oberne k Pavlu, ki je vedno grad v gojzdu gledal, in ki mu je sto in sto vprašanj, ki so samo mater in njeno prebivanje zadevale, odgovoriti in odgovarjati imel, dokler se ni tako pomračilo, da se v deljo ni drugega vidilo, kakor nekaka gosta megla.

„Naj bo pa dosti za danes“ reče zdaj Pavel in je stopil iz altana v turn. „Jutri bomo še enkrat gori šli, toda pred, da se bom domačega grada prav s serca nagledal. Zdaj pa gremo doli.“

„Le majčkino še počakaj“ — zaprosi Anže — naj mi še Daniel napravo klupe ali padnih duri pokaže.“

„Koj“ — pravi Daniel — le malo nazaj stopita, tako — zdaj smo varni. Poglejta, kar na tole železo v zidu se pritisne in tla iz altana se zmaknejo — pa se spet močno potegne, in spet so narejene. Poglejta!“ Na vso moč je na železo pritisnil — zapahi pod altanom so zaropotali — kar naenkrat se tla zmaknejo in zalopnejo ob zidu na turn. Ali je bilo železje preveč zarujavelo ali se kej drugega pokazilo, ali kali — komej je teža ob zid butila, je nekaj počilo, tla

se vtergajo in duri zaropotajo v brezdnó, kjer so se na drobne kosce zletele.

Strahu blede in trepeči so ostermeli vsi, starček in mladenča. „Hvala Bogu, da se to ni pred zgodilo, ko smo na altanu stali,“ izdihne Daniel ter pogleda hvaležno proti nebu. Pojta, ljuba gospoda! in zahvalimo Boga, da smo tako strašni nevarnosti odšli.“

Mladenča sta bila tako prestrašena, da nista vedela kej odgovoriti. Daniel zapre in zapahne pokrov in gre za mladenčema iz turna in ko so v svoje sobe prišli, reče Pavel: „Altan se mora prec odpraviti, da le jaz grad v roke dobim. Daniel si saj pokrov dobro zaperl jeli?

„Sim zaklenil in zapahnil,“ odgovori Daniel. „Jutri na vse zgođej bom grofu povedal, da se je altan poderl in v bresdno pogreznil.“

„Prav — nikar tega ne pozabi Daniel, posebno, ker ima tudi on ključ od njega, — reče Pavel. — Danas se tako ni več bati, ker se je že noč naredila. Prinesi luč in večerjo. Tako sim prevzet, da se mi nič ne ljubi spat iti. Pogovarjajmo se, da bomo trudni kar se ve še prec ne bomo.“

Hitro je šel stari služabnik in kmalo prinesel vina in jedi. Tudi luči so prižgali, in do polnoči so sedeli vkup in se pogovarjali od kdajnih in prišlih časov, da jih že spanje posililo. Šli so

vsak na svoj kraj spat. Pavel in Anže sta si postlala koj v sobi, in Daniel v stanici v turnu. Luči so vpihnili in kmalo pospali.

Eno uro ali kej je preteklo, kar pride tiho stari Daniel k mladenčema ter jih zbudi.

„Kaj pa je?“ popraša Pavel. „Ali si ti Daniel?“

„Jaz jaz, milostivi gospod!“ odgovori stari mož. „Ni mi dalo več miru, jaz sím vaju moral zbuditi! Le poslušajta — spet straši, in z lastnimi ušesi se lahko prepričata, da je res, kar pravim. Slišita, kako grozno!“

Mladenča sta hitro vstala. Res, to ni nobena zmota. Iz dna turna se je slišalo žalostno ječanje, in vmes terda govorica, pok, kakor z bičem, terdo zadrétje in milo zaječanje — in nazadnje je vse potihnilo. „Za božjo [voljo — tiho reče Pavel — tukaj se nekaj groznega godí. Strahovi pa niso. Daniel, ali je kej ječ pod turnom?“

„O in pa še globoke, strašne ječe so, kjer je v starih časih marsikter ubogi jetnik grozne muke prestal. Duše tam umerlih ravno so, ki na mestu nekdanjega žalostnega življenja jok in stok ponavljajo po noči. „To je vse neumno stari mož“ pravi Pavel. „Mertvi ne ječe več. Gremo pogledat doli, bomo vidili kaj je.“

„Vsi dobri duhovi časte gospoda Boga,“ reče stari Daniel in se groze pokriža. „Tega nikar ne storite, ljubi gospod! Bog se nas usmili! V taki noči! Ne, ne — tu ostanite, ste še tako mladi!“

„E kaj še Daniel!“ zavpije terdno Pavel. Odpri turnsko sobo! Iz nje pridemo na vert, in skozi kako razpoko ali špranjo bomo že bolj na tanko vidili in zvedili. Če so tukaj doli strahovi, so gotovo strahovi, ki imajo meso in kosti, ki se nam jih ni bati. Le gremo!“ Daniel pa poklekne pred njega in ga prosi z vžignjenima rokama saj Bogá ne skušati in ne doli hoditi. Pavel pa ni hotel odstopiti od sklepa, ter je hotel staremu, ker ni nikakor slušati hotel, ključ vzeti.

„I ker le drugač nočete — milo Daniel reče — pa grem, da saj ne bodo govorili, da je stari Daniel svojega ljubega gospoda v nevarnosti zapustil. Tele je ključ in jaz grem pred vama.“

Daniel vstane, gre, čeravno še zmirom počas, do duri, in jih odpre. Hitro stopajo po stopnjicah doli, on najprej, mladenčca za njim. Na eni strani turna je bil vert. Semkaj pridši so postali in poslušali. Nekaj časa je bilo vse tiho — potlej se je pa zaslišalo slabo, tiho ječanje iz ozke, z železjem zadelane luknje v turnu. Luknja je bila blizo pri tleh. Pavel je nanjo uho

pritisnil in poslušal, in čuj iz pod turna se je slišal žalosten stok in zdih, ki je mladenčca s usmiljenjem navdal. „Tam notri je zapert reven, nesrečen človek“ — zakliče — tukaj, kjer njegovi glasovi naravnost na uho bijejo, se mi ni mogoče motiti. Poslušaj še ti Anže!“

„Je že res,“ tudi Anže reče — „jetnika imajo zapertega v turnu. Celo verige sim slišal rožlati. Revež, pomagati mu moramo!“ „To je gotova — reče Pavel — in prec mu bom skoz luknjo tolažbo naznanil.“ Zdaj se pripogne k luknji, da bi zavpil, in že je usta odperl, kar Daniel pravi: „Čujta — kaj je to? Vsi strahovi so danas v turnu po koncu! Slišita tamle gori?“

Daniel pokaže z roko na kviško, in od altana doli se je slišalo rožlanje zapahov, škripanje zarujavele ključavnice in stresenje pokrova.

„Za božjo voljo, tam gori je nekdo,“ zavpije Pavel prestrašen. Hitro gori, Daniel, ga posvarit! Za božjo voljo, pokrov je že dvignil! — Nazaj, nazaj, altan se je polomil! Gospod, moj Bog, prepozno je!“

In res je bilo prepozno! Pokrov je zaškripal in se odperl, tamna senca se je prikazala — kar se zasliši divje ječeče zavpitje — tresk po zidu — in votlo zabučanje v globočini, kakor bi bil kdo padel, in potlej je bilo vse tiho. Pavel in Anže sta se nagnila čez kraj in poslušala —

ali nič se ni ganilo, nič ni slišalo razun šumenja doli od potoka, ki si je bučeč čez skalovje in podertije pot delal. Daniel pa je klečal in molil.

„Strašno, strašno!“ izdihne Pavel — in mi smo krivi grozne nesreče. Usmiljeni Bog, odpusti nam dolg! o zakaj smo morali ravno danes na altan iti! Morebiti je še kej pomagati. Hitro, hitro! Skličimo ljudi, zbudimo jih, bakle prižgimo, in doli gledat! Morda je še živ!“

Zastonj, prazno dozdevanje!“ reče počasno stari Daniel, ter počas vstaja. Božja pravica ga je dohitela, in razmesarjeno leži njegovo truplo v brezdnu. Bog se njegove duše usmili!“

„Kdo, za božjo voljo, meniš, je nesrečni človek?“ zavpraša Pavel.

„Grof Brunon in nobeden drug, ubijavec vašega očeta, ropar vašega imetja!“ odgovori Daniel. „V svojih grehilih je zamerl! Zahvalite Boga, da je osveto on namestu vas prevzel. Bog vas blagodari, Pavel! zdaj se vam ne bode treba boriti za pravice!“

Mladenča je grozno prevzelo. Težko mu je bilo misliti, da bi bil kdo drug, kakor njegov stric, ki je pričo njega poginil. Vender se zbrihta in gre z Anžetom in Danielom nazaj v grad, skliče in zbudi spijoče, reče bakle prižgati in hiti v globočino pomagat, ako je še pomagati. Ali Daniel je prav sodil. Kmalo so ga dobili. Ves je

bil potolčen in razmesarjen, ne iskrice življenja več ni bilo v njem. Grof Brunon je bil — ali le po obleki, po terdih in rujavih laséh in po oprasku na čelu spoznati. Molčé so hlapci truplo vzdignili in v grad nesli. Molčé sta za njimi šla Pavel in Anže. Serce jima je težilo in kerčilo, da sta ona dva nesreče kriva, ker sta na altanu bila, posebno pa je Pavla to pobilo. Je mislil, da ne bo mogel za naprej nič več popolnoma vesel biti.

Anže se je ložej groze, ki se je tudi njega lotila, otresel. „Kaj pomaga — pravi — dolgo premišljevati. Kar se je zgodilo, se več ne da prenarediti, in nikakor midva nisva imela namena, nesrečo včiniti. Bog pa le namen gleda, ne djanja. Pojdi Pavle, greva po ubogem jetniku pogledat, ki sva ga med tim čisto pozabila.“

Pavel je to rad storil, ker je mislil saj nekaj časa druge misli dobiti. Daniela sta poklicala, ki jima je moral pot kazati v spodnje tamne ječe pod turnom. Duri so bile zaperte, ali berž so jih zbili. Z gorečimi baklami v rokah so šli po ozkih preperelih stopnjah doli. Trepeč glas so kmalo zaslišali, ali še ene duri so morali razbiti, preden so tje prisli, od kodar je glas letel. Zagatena, merzla in skažena sapa zapiše naprot in jim persi stisne. Vender so lezli dalje, da so prišli v tesen prostorček. Zagledali so pri medlem svitu v taki zadubli sapi slabo gorečih

bakel posteljo iz na pol gnjile in skopéle slame. Bliže gredo — za božjo voljo, tukaj je ležala podoba komaj človeku podobna. Lasje so bili dolgi, razmerseni, ravno tako brada, obleka so bile same capaste cunje, ki so komaj nagoto zakrivale, z verigami je bil priklenjen, ki so zarožlale, da se je le premaknil. Obraz je bil bleđ in poln znamenj groznih težav in bolečin. Oči so bile globoko vderte — živa podoba revščine, muk in obupa.

„Usmilite se, usmilite! zaječi nesrečni. Nikar me ne bičajte, storite konec moji nesreči in mojemu terplenju, da me umorite, in jaz bom molil za vas pred tronom vsigamočnega. Milost, milost in usmilenje!“

Trepetaje je dvignil nesrečnik medle roke kviško proti njim, in Anže se je groze stran obernil, Danielu je straha bakla iz rok ušla, le Pavel sam od prevelikega usmilenja gnan, je nesrečnemu pristopil.

„Ubogi jetnik, karkoli si tudi pregrešil, v božjih očéh si se gotovo dosto spokóril!“ mu reče poln usmilenja in se nagne k jetniku, da mu verige odtolče. Povej, kdo si, in kdo tako neusmiljeno s tebo ravna?

„Bertram mi je imé — zdihne ubogi mož — in grof Brunon me ima že dokaj let tukaj zaprtega, o tisti strašni hudodelec!“

„Bertram si ti!“ zavzet zavpije Pavel. — Za božjo voljo, in zakaj te je grof zaperl? Pomagajta mi vender, da ga rešimo! Bertram! Za božjo voljo — tako dolgo sim te iskal, in tukaj tukaj te nazadnje najdem!“

Jetnik pa zdaj na glas zavpije: „Ali ste vi fantič? ste vi mali Pavel, ki sim ga kdej umoriti hotel? Da, da, vi ste! Za božjo voljo, bežite tukaj ste v smertni nevarnosti! Grof je vaš stric in vaš naj hujši sovražnik! Bežite, bežite! Nocoj je bil tukaj, on vas je spoznal, in mi pravil tako zasmehljivo, da ste še živi, da vas bo pa jutri usmertil. Na altan vas bo peljal, in tam doli v brezdnno pahnil: Vse, vse mi je povedal, da bi se mojega obupa radoval. Bežite, ljubi gospod, scer ste zgubljeni, zakaj on je sama hudoba!“

Vsi so prestrašeni stermeli Pavel, Anže, in zvesti stari Daniel, ki se je prvi spet zavedil in djal: „Ali nisim rekel? Božja pravica ga je dohitela! Bog ga je obsodil po svoji pravičnosti! Gospod je sklenil, da je v pregrehah smert storil, ki jo je nedolžnemu nakloniti mislil. Gospod, gospod, o gospod, kako čudne so tvoje pote! Kako modro nas vodiš k zveličanju in sreči. Gospod, o gospod, tvoja modrost je brezkončna, in tvoja dobrotà vekomaj terpi, kakor se tudi meč tvoje pravice vekomaj bliska v strah hudobnim.

Gospod, o gospod, čast, slava, hvala bodi ti vekomaj na višavah!“

Pavel pa se oberne k Bertramu in reče: „Ne boj se nič več, čas tvojega terplenje je prešel; človeka, ki te je terpinčil, je mogočna roka zadel. Odzdaj za naprej boš prost!“

Vse, kar je nesrečnik zaslišal, je bilo premočno za njegove oslabele moči. Omedlel je in hlapec ga je iz turna nesel. V prosti zdravi sapi se je vender kmalo zavedil in pravil, kako se mu je godilo od tihmal, ko je Pavla k óglarju v zavetje prinesel. Kar je imel, je kratko povedal, ali to je bilo strašno. Grof Brunon ga je kmalo potem, ko se je vernil, v ječo vtaknil, da bi nikakor ne mogel kej izblebetati. Ravno zato ga je tudi sam varoval in nikomur v gradu ni prišlo na misel, da je Bertram, ki so mislili, da je šel v turško vojsko, tako blizo. Ječanje in cvilenje, ki so ga stražniki časih slišali, so mislili, da pride od strahov, in grof Brunon jih je dobro znal v ti vraži poterčiti, ker mu je za prav hodilo. Terdo je stražil in ravnal z Bertramom, posebno od kar mu je te povedal, da bi se malo znosil nad mučiteljem, da Pavel še živi, in da bo gotovo prišel poverniti in se zmaščevati nad njim za vse, kar je grof njemu in njegovim hudega naklonil. Od tihmal pa ga je še bolj pestil in terpinčil, kakor dosihmal, da bi mu povedal kraj,

kjer fant prebiva. Bertram pa tega ni hotel razkriti, voljno je terpel vse muke, ki si jih je grof zmisлил, dokler ni nazadnje ura odrešenja prišla, in on placilo stanovitnosti prejel, kakor je tudi kazen prejel v dolgi ječi za marsiktero hudobno djanje prejšnjega življenja.

Le malo je še povedati, in pripoved je pri kraju. Pavel je najdel spet svojih mater, ali njegovo in materno veselje in srečnost popisati, kdo bi zamogel, ker je presegla vsako popisovanje, vsak izraz?

Anže ni smel več od Pavla iti. Kakor sta dozdej sta si tudi za naprej prijatla bila, in prijatel jima je bil tudi vedno nju varh in pomočnik, grof, ki sta ga kdej smerti otela. Bertramu je odpustil, kar je pred pregrešil, ker se je v ječi dovolj pokoril: Varha ga je postavil v gradu, ki si ga je Brunon osvojil. Grofinja Matilda pa več ni želela nazaj se v te grad preseliti, ker ji je tako žalostne spomine zavdajal, in Pavel se vé, ni hotel od matere iti, ki jih toliko časa ni imel. Šli so v drug grad, ki so ga še imeli, in so tam mirno in pokojno živeli daleč v stran od vojske, ki je zunaj po deželah razsajala in divjala. Tudi prejšnji grad so spet divjaki napadli, ga oropali in razžgali, potem ko so Bertrama, ki ga je branil, usmrtili. Zvestiga moža sta ob-

žalovala grofinja Matilda in Pavel, ali za grad
sta se malo zmenila. Pavel ga ni več sozidal —
razvaline so ostale, ki jih še dan današnji po-
potnik ogleduje in premišljuje, kako je vse na
zemlji minljivo, in nič ni večnega in nepremen-
ljivega razun dobrote in pravice Gospodove.

41262

Kazalo.

		Stran
I.	Poglavje : Oči imajo, pa ne vidijo . . .	1
II.	» Brezbožni skušajo škodovati	11
III.	» Ki tvoj krnh jedo, te bodo iz- dali	23
IV.	» Molite za — nje, ki vas pre- ganjajo	35
V.	» Huda vest zamori veselje .	51
VI.	» Dečka v gozdu	61
VII.	» Slišali bodete vojske in krik vojsk	73
VIII.	» Kdor je pobožen, dobi tolažbo od gospoda	88
IX.	» Vernitev	106
X.	» Osveta je moja. jaz bom pla- čeval, pravi Gospod . .	117
